

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Možnosti rozvoje venkova ve vybraném regionu

Aneta Špinlerová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Aneta Špinlerová

Podnikání a administrativa

Název práce

Možnosti rozvoje venkova ve vybraném regionu

Název anglicky

Opportunities for rural development in the selected region

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit možnosti rozvoje a dosažení strategických cílů malé horské obce Orlické Záhoří. Dílčími cíli jsou: zhodnocení potenciálu místních podniků, možnosti spolupráce a také využití čerpání financí z dotačních fondů nebo nadací.

Metodika

Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje teoretickému vymezení venkovského prostoru, regionálního přístupu a mechanismům uplatňovaným v problematice rozvoje venkova. Také se zaměří na jednotlivé teorie regionálního rozvoje a regionální politiku, důvody jejího vzniku a její cíle.

Praktická část analyzuje a hodnotí rozvoj vybraného regionu na základě teoretických výstupů uvedených v teoretické části. Dále se zaměřuje na samotný význam vesnických obcí a lokální ekonomiky. Zhodnotí vývoj a aktivity obce v předchozím období a rovněž vývoj a plnění plánu strategického rozvoje obce. Efektivitu, setrvání a výhodnost členství v regionálních sdruženích a spolicích. Závěrečným vyhodnocením bude SWOT analýza a vyhodnocení reality.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

obec, regionální rozvoj, region, venkovské oblasti, Orlické Záhoří,

Doporučené zdroje informací

HUDEČKOVÁ, Helena; LOŠTÁK, Michal; ŠEVČIKOVÁ, Adéla; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA HUMANITNÍCH VĚD. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 978-80-213-1413-9.

TOMŠÍK, Karel. *Vývoj a perspektivy evropského venkova : aspekty konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v evropském venkovském prostoru v prostředí globalizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-495-6.

WOKOUN, René. *Regionální rozvoj : východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

WOKOUN, René. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Karel Tomšík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 21. 2. 2024

prof. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2024

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Možnosti rozvoje venkova ve vybraném regionu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Karlovi Tomšíkovi, Ph.D., za pomoc a cenné rady při tvorbě této práce.

Dále bych ráda poděkovala starostovi obce Orlické Záhoří, Vojtěchu Špinleru, za poskytnutí informací a dokumentů o obci, které mi velmi pomohly při tvorbě mé závěrečné práce.

Možnosti rozvoje venkova ve vybraném regionu

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na možnosti rozvoje venkova, který je v dnešní době ohrožen mnoha faktory, mezi nejvýznamnější patří vylidňování obcí a špatná dopravní infrastruktura. Zpočátku se práce věnuje teoretické části, kde jsou charakterizovány pojmy, jako venkov, sídlo a regionalizace. Dále je rozebrán regionální rozvoj a jednotlivé teorie regionálního rozvoje. Na toto téma navazuje regionální politika s představením svých jednotlivých cílů. V konečné části teorie je popsána SWOT analýza, která se skládá ze silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb organizace. Následně je v bakalářské práci představena obec Orlické Záhoří, na kterou se vztahuje celá praktická část. Za pomoci analýzy, dedukce a řízeného rozhovoru jsou vyvozeny závěry, zda obec plní své stanovené cíle či nikoli. Na základě vyvozeného závěru jsou navržena doporučení, která by měla obec implementovat do svého strategického plánu.

Klíčová slova: obec, regionální rozvoj, region, venkovské oblasti, Orlické Záhoří

Opportunities for rural development in the selected region

Abstract

The bachelor thesis is focused on the possibilities of rural development, which is nowadays threatened by many factors, among the most important are depopulation of villages and poor transport infrastructure. Initially, the thesis focuses on the theoretical part, where concepts such as countryside, settlement and regionalisation are characterised. Next, regional development and different theories of regional development are discussed. This is followed by regional policy with an introduction of its different objectives. The final part of the theory describes the SWOT analysis, which consists of the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the organization. Furthermore, the bachelor thesis introduces the municipality of Orlické Záhvoří, which is covered in the entire practical part. With the help of analysis, deduction and guided interview, conclusions are drawn whether the municipality meets its stated objectives or not. Based on the conclusion drawn, recommendations are proposed that the municipality should implement in its strategic plan.

Keywords: municipality, regional development, region, rural areas, Orlické Záhvoří

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická část práce	13
3.1 Vymezení základních pojmů.....	13
3.1.1 Venkov	13
3.1.2 Obec, sídla	13
3.1.3 Regionalizace.....	15
3.2 Regionální rozvoj.....	15
3.2.1 Region.....	15
3.2.2 Regiony NUTS	16
3.2.3 Regionální rozvoj.....	17
3.3 Teorie regionálního rozvoje	19
3.3.1 Neoklasická teorie regionálního rozvoje	19
3.3.2 Marxistické teorie regionálního rozvoje.....	21
3.3.3 Teorie ziskových cyklů.....	22
3.3.3.1 Teorie výrobních cyklů.....	22
3.3.3.2 Teorie ziskových cyklů.....	23
3.3.4 Teorie skupiny jádro – periferie.....	24
3.3.4.1 Teorie exportní základny	24
3.3.4.2 Teorie růstových pólů.....	25
3.3.4.3 Teorie kumulovaných příčin.....	25
3.3.4.4 Teorie nerovnoměrného rozvoje.....	26
3.3.4.5 Obecná teorie polarizovaného rozvoje	27
3.3.5 Kriticko – realistické teorie.....	28
3.3.6 Neomarxistické teorie regionálního rozvoje.....	28
3.3.7 Neoliberální teorie regionálního rozvoje	29
3.3.8 Teorie regionálního rozvoje inspirované institucionálními přístupy	30
3.3.8.1 Institucionální teorie regionálního rozvoje.....	31
3.3.8.2 Teorie výrobních okrsků.....	31
3.3.9 Síť kontaktů a regionální „zakořenění“	31
3.4 Regionální politika.....	33
3.4.1 Vývoj regionální politiky.....	34

3.4.2	Cíle a nástroje regionální politiky	34
3.5	Význam venkova	35
3.6	SWOT analýza	36
4	Praktická část práce.....	39
4.1	Představení obce Orlické Záhoří	39
4.1.1	Mikroregion	40
4.1.2	Místní akční skupiny	40
4.1.3	Regionální seskupení	41
4.2	SWOT analýza obce Orlické Záhoří	41
4.2.1	Cíle rozvoje obce Orlické záhoří	43
4.3	Strukturovaný rozhovor se starostou obce Orlické Záhoří.....	45
4.3.1	Jaké cíle se podařilo realizovat v letech 2018–2023:.....	45
4.3.2	Jaké cíle se nepodařilo zcela či pouze částečně realizovat:	48
4.3.3	Jaké jsou budoucí plány s obcí:.....	48
5	Zhodnocení výsledků.....	50
5.1	Potenciál místních podniků	52
6	Závěr.....	54
7	Seznam použitých zdrojů.....	55
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	57
8.1	Seznam obrázků	57
8.2	Seznam tabulek.....	57
8.3	Seznam příloh.....	57
9	Přílohy	58

1 Úvod

Venkovské oblasti jsou nedílnou součástí českého přírodního a kulturního dědictví. V posledních desetiletích však venkov čelí výzvám spojených s demografickými a sociálně – ekonomickými změnami. Zemědělství a lesnictví, dříve tradiční pilíře venkovského hospodářství, postupně ztrácejí na atraktivitě, a především mladí lidé se z vesnic stěhují do měst za lepšími a rozmanitějšími pracovními příležitostmi. Což vede k přelidnění v městech a vysídlováním k oslabení venkovských komunit zpomalující jejich rozvoj.

Navzdory těmto problémům si venkov zachovává svou nezastupitelnost v národní krajině a ekologické stabilitě. Je uchovatelem bohatých tradic a zvyků, které nabízí rozmanité příležitosti pro rekreaci, turistiku a udržitelný rozvoj. V období globalizace a urbanizace je stále naléhavější otázkou, jak venkovské oblasti zachovat, revitalizovat a rozvíjet tak, aby byla zachována jejich unikátní hodnota a zároveň, aby bylo reagováno na současné i budoucí sociálně-ekonomické výzvy. V této souvislosti se Evropská unie a Česká republika snaží podporovat rozvoj venkova prostřednictvím řady evropských a národních programů a fondů, které cílí na podporu udržitelného turismu, obnovu a udržení infrastruktury, a celkové zlepšení kvality života místních obyvatel posílením místní ekonomiky. Tyto programy otevírají obcím a venkovským regionům možnosti, jak snadněji využívat svůj potenciál a zachovat výše uvedené hodnoty.

Bakalářská práce představuje komplexní přístup k rozvoji venkova, který zohledňuje jak teoretické poznatky, tak praktické zkoumání na příkladu malé horské obce Orlické Záhoří. Zkoumá, jak možnosti spolupráce a využití financí z dotačních fondů mohou přispět k rozvoji venkova v této oblasti.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit možnosti rozvoje a dosažení strategických cílů malé horské obce Orlické Záhoří. Dílčími cíli jsou: zhodnocení potenciálu místních podniků, možnosti spolupráce a také využití čerpání financí z dotačních fondů nebo nadací.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje teoretickému vymezení venkovského prostoru a mechanismů uplatňovaných v problematice rozvoje venkova. Zpočátku jsou vymezeny pojmy, jako je venkov, sídlo a regionalizace, které s tématem bakalářské práce úzce souvisí. Práce se dále zabývá regionálním rozvojem, v němž je obsažen popis regionu, regionů NUTS a samotného regionálního rozvoje, jeho cíle a aktéry, které tyto cíle ovlivňují. Práce se také zaměřuje na jednotlivé teorie regionálního rozvoje a následně navazuje tématem regionální politiky, jejího vývoje a cílů. Podstatným tématem obsaženým v teoretické části je význam venkova, kde je rozepsáno více důvodů, proč je venkov stále důležitým a je třeba usilovat o jeho udržitelný rozvoj. V neposlední řadě je zmíněna SWOT analýza, kde jsou rozepsány její jednotlivé kategorie spolu s jejich popisem.

Praktická část bakalářské práce analyzuje a hodnotí rozvoj vybraného regionu na základě teoretických výstupů uvedených v teoretické části. V počátku praktické části je představena vybraná obec Orlické Záhoří jako celek, ale také jako člen mikroregionů, regionálních seskupení a místních akčních skupin. Dále je zmíněna SWOT analýza obce, a také následně z ní vytvořené cíle obce obsažené ve strategii rozvoje Orlického Záhoří v letech 2018-2023. V konečné části je zpracován strukturovaný rozhovor metodou kvalitativního sociologického výzkumu probíhajícího mezi tazatelem a dotazovaným. Dotazovaným byl v tomto případě starosta obce, Vojtěch Špinler, který zodpověděl, zda vytyčené cíle obce byly zrealizovány či nikoli. Data ze SWOT analýzy, cílů obce a rozhovoru jsou porovnány a shrnuty, poté je navrženo řešení problémů v různých oblastech.

3 Teoretická část práce

3.1 Vymezení základních pojmů

V této podkapitole jsou představeny podstatné pojmy jako venkov, obec, sídlo a regionalizace, které vysvětlují kontext dalších kapitol teoretické části bakalářské práce.

3.1.1 Venkov

Disparitami mezi městem a venkovem se zabývá mnoho institucí, jako je veřejná správa, nadnárodní instituce i samotné obce. Hlavním problémem zkoumání těchto disparit je nalezení hranice mezi nimi. Ač je město a venkov vnímáno odlišně, zřetelná hranice neexistuje. Venkov se vyvíjel v každém kraji jinak, a současný venkov může vykazovat znaky města, a naopak některá města mohou mít venkovský charakter. „*Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD1, které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km².*“ (VARMUŽOVÁ, 2009) Tato definice ovšem nebere v potaz obtížnou aplikovatelnost hustoty obyvatelstva žijícího ve venkovských oblastech s ohledem na národní specifika, a z toho důvodu je převážně užívána jako nástroj mezinárodního srovnání. Vymezení venkova vzniká z kvantitativních nebo kvalitativních ukazatelů, popřípadě z kombinace více ukazatelů. Mezi nejčastější vymezení venkova patří počet obyvatel obce nebo hustota zalidnění, dále také věk obyvatel, vzdělanostní struktura obyvatel a míra nezaměstnanosti. Také zástavby, podíl zastavěných nebo přírodních ploch na celkové rozloze obce, zohlednění infrastruktury a občanské vybavenosti obce, dostupnost služeb, jako je školství, zdravotnictví, sportovní a kulturní zařízení, a dále institucionální vybavenost obce, například pošta nebo stavební úřad (VARMUŽOVÁ, 2009)

Venkov je vymezený prostor, viz příloha 1, který zahrnuje venkovská sídla i krajinu. Jedná se o prostor mezi ucelenými lesními komplexy a městy. Vyznačuje se zemědělsky využívanou krajinou, kde hlavní funkcí je produkce potravin a zemědělská výroba (SVOBODOVÁ, a další, 2014).

3.1.2 Obec, sídla

Obec je ucelené území, které je vymezeno hranicí, a spravuje své správní území. V obci je volen starosta a zastupitelstvo. Je veřejnoprávní korporací, nese odpovědnost a

vystupuje pod svým jménem v právních vztazích. Z více oddělených sídel se často skládá obec. Sídlu je skupina domů, která tvoří oddělenou jednotku (PERLÍN, 2005).

Tabulka 1 Rozdělení venkovských sídel a jejich vymezení

typ sídel	vymezení hledisek
urbanistické	sídlo s větším množstvím rodinných domů a podílem zeleně, s méně vyvinutou uliční sítí s důležitým prostorem návsi, která je považovaná za kulturní a společenské centrum
architektonické	sídlo s typickými jednopodlažními domy sloužícími k obchodní činnosti či ke službám, s většími dvory a zahradami
sociální	sídlo s bližšími sociálními vazbami
ekonomické	sídlo s hlavní rolí v zemědělství a primární výrobě potravin, s tím že velké množství aktivních obyvatel sídla odjíždí v rámci práce mimo sídlu
historické	sídlo, které je výjimečné v tom, že má již z minulosti městská práva, a oproti jiným tedy není vesnicí
administrativní	prestížní význam sídla
statistické	sídlo s menším než běžným počtem obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování, PERLÍN (2005)

Za sídlu je považovaná základní jednotka osídlení, a také všechna obydlená místa spolu s přilehlými plochami. Dlouhým procesem osídlování se v Evropě vytvořily dva základní typy sídel. A to městské sídlu a venkovské sídlu. Městské sídlu je větší, v průběhu času mladší, rychleji se vyvíjí a také je heterogenní v rámci struktury obyvatel. Na druhou stranu je venkovské sídlu menší, v rychlosti vývoje starší, převážně zemědělsky zaměřené s větší homogenitou struktury obyvatel, využití ploch a stylu žití (HUDEČKOVÁ, a další, 2015 stránky 34, 35).

Společně se sídlem by bylo vhodné zmínit i základní sídelní jednotku. Jedná se o prostorovou jednotku, která se pro výkon státní správy už dále nečlení. Každá základní sídelní jednotka má přidělen pěti místní kód a pomocí těchto kódů k nim jsou vztažena primární statistická data, jako je sčítání obyvatelstva, domů a bytů (ČSÚ, 2014).

3.1.3 Regionalizace

Jedná se o zpracování informací, rozdělení území na regiony s vlastními charakteristikami a o způsob, jak organizovat a spravovat území na základě regionálních potřeb a specifík. Rozeznáváme více regionalizací, a to například fyziogeografickou socioekonomickou, také může být geomorfologická, klimatická, hydrogeografická, nebo regionalizace průmyslu, zemědělství, služeb, dopravy a cestovního ruchu. Samozřejmě probíhá i v dalších prostorových vědách. Nejprve se určí kritéria vymezení regionu, dále se pokračuje analýzou určitého regionálního obsahu za pomoci aplikace kritérií spolu s terénním pozorováním a studiem území. Bez využití čtyř kvantitativních metod analýzy by nebyl možný rozvoj regionalizace, viz příloha 2 (WOKOUN , a další, 2011 stránky 90, 91).

3.2 Regionální rozvoj

3.2.1 Region

Region je vymezené území na základě určitých společných znaků. Jedná se o spojitou a charakteristickou část území, která se odlišuje od okolních regionů určitými vlastnostmi, vývojem, funkcemi či strukturou. Regiony jsou určovány přirozeně neboli fyzicky, pomocí ohraničení řek či pohoří, nebo politicky a mohou se mezi sebou navzájem překrývat. Regiony se člení dle vzniku na region přirozený a region umělý. Dle struktury a vlastností na regiony homogenní a regiony nehomogenní. Dle hierarchie na mikroregiony, mezoregiony a makroregiony (MULÍČEK, 2007).

Homogenní regiony jsou vymezeny stejnorodostí výskytu určitého jevu nebo kombinací jevů. Jedná se o největší odlišnost s jinými regiony a maximální homogenitu vně regionu. Příkladem může být region národnostní. Vždy se objeví určité odchylky, tudíž homogenita nemusí být absolutní. Tyto regiony jsou častější ve fyzické geografii nežli v socioekonomické geografii (MULÍČEK, 2007).

Pod **nehomogenní region** spadají heterogenní, nodální, spádový, uzlový a funkční. V tomto případě se jedná o regiony jednotné ve vztahu k jejich vnitřní struktuře nebo organizaci. Nehomogenní region je určený prostorovými prvky, které na se vzájemně působí a jsou v hierarchickém uspořádání. Skládá se z nodálního centra nebo i z několika nodálních center a ze zázemí, které je na uzly vázáno drahami a toky. Intenzita vzájemného působení mezi těmito vazbami je kritériem pro spojení prvků do jednoho regionu (MULÍČEK, 2007).

Mikroregion je dobrovolné seskupení a sdružení obcí, které mají společné cíle, zájmy a usilují o ekonomický, kulturní a sociální rozvoj. Většinou se utváří za účelem čerpání dotací a dělby nákladů k udržování památek. Nejsou zřizovány státem, mikroregion vzniká z vlastní iniciativy. Spolu s mikroregionem jsou často zmiňovány i místní akční skupiny. V České republice jsou mikroregiony 1., vyššího stupně, které jsou charakteristické správní funkcí a můžeme sem zařadit okresy. Dále jsou mikroregiony 2. stupně, nižší, které jsou tvořeny jednotlivými obcemi. Mikroregion je subregionem mezoregionu (TUREČKOVÁ, 2021).

Mezoregiony jsou rozsáhlými územními jednotkami, které ovšem nejsou tak silně integrovány, jako mikroregiony. Je pro ně charakteristické dojíždění do práce za hierarchicky vyšším zařízením, migrace obyvatelstva a rozvinutý kvartální sektor. Mezoregionální centra jsou důležité v oblasti socioekonomických aktivit. Mezoregiony se dají přirovnat v České republice ke krajům a jsou subregionem makroregionu (TUREČKOVÁ, 2021).

Makroregion je rozsáhlá oblast, která je definovaná na základě geografických, ekonomických, kulturních nebo politických kritérií. Tyto jednotky napomáhají při plánování a správě území a mohou mít vliv na politická rozhodnutí a hospodářský rozvoj. Celé území České republiky je makroregionem vyššího stupně. Mezi makroregiony nižšího stupně řadíme, polabský makroregion, kterým jsou brány Čechy, podunajský makroregion, kdy se jedná o Moravu a posledním makroregionem je pooderský, v jehož případě je myšleno Slezsko (TUREČKOVÁ, 2021).

3.2.2 Regiony NUTS

Nomenklatury územních statistických jednotek neboli NUTS, je zavedený systém klasifikování územních statistik Eurostatem. V rámci NUTS Evropská unie uspořádala regiony území v rámci hierarchického členění do 3 hlavních jednotek:

- NUTS 1 je v rozmezí 7–3 milionů obyvatel;
- NUTS 2 je v rozmezí 3 milionů – 800 tisíc obyvatel;
- NUTS 3 je v rozmezí 800 tisíc – 150 tisíc obyvatel.

Původně NUTS 4, nižší úroveň, se změnila v místní administrativní jednotky (LAU). Dělení území v rámci EU do jednotek NUTS je také základem pro vymezení venkovských a městských oblastí. V oblastech s minimálním zalidněním je územní rozdělení a současná

regionální politika velice důležitá, jelikož přístup rozdělení a vymezení jednotlivých oblastí regionů v daném území je v současné době dostačující, a pro tyto oblasti ideální. (TOMŠÍK, 2009 stránky 34, 35)

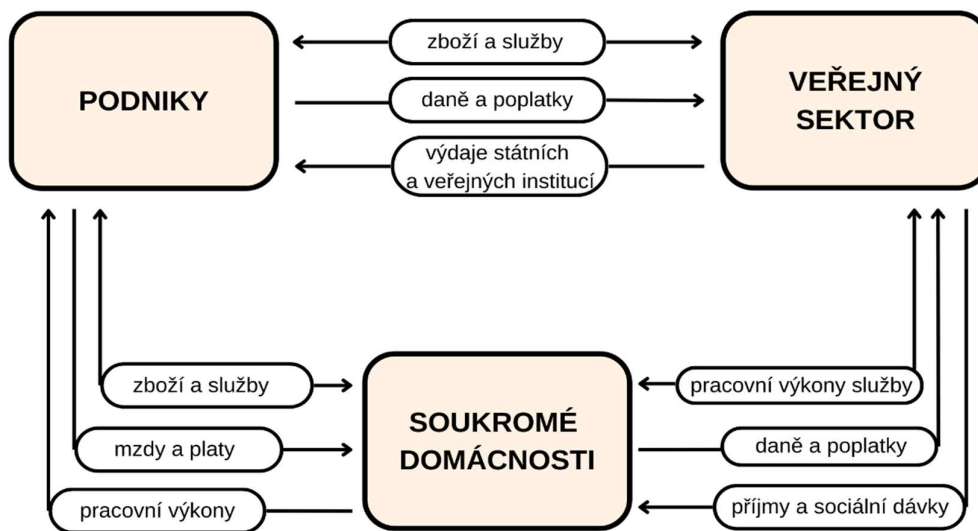
V České republice je v rámci klasifikace územních celků tzv. klasifikace CZ-NUTS, která je využívána hlavně pro statistická data, především kvůli čerpání prostředků z fondů Evropské unie. První úroveň CZ-NUTS je NUTS 0, což je Česká republika v rámci administrativní jednotek. Druhou úroveň NUTS 1 je území celé České republiky naopak v rámci neadministrativní jednotky. NUTS 2 jsou sdružené kraje, jinak řečeno regiony soudržnosti, viz příloha 3, kam spadají Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko. Poslední úroveň je NUTS 3, kdy se jedná o kraje (Eurostat, 2005).

3.2.3 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj se zabývá podporou a posilováním ekonomického, sociálního a infrastrukturálního růstu v různých regionech. Zaměřuje se na snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony a zlepšení kvality života obyvatel. Klade důraz na rozmanitost a specifika jednotlivých regionů a snaží se vytvářet rovné příležitosti pro všechny. A to vše se může dít díky investicím do podnikání, vzdělání, veřejných služeb a infrastruktury (Univerzita Karlova, 2021).

Regionální rozvoj sestává z aktérů, které dělíme do tří významných skupin. Podniky, soukromé domácnosti a veřejný sektor. Každý z těchto aktérů má svou roli a přispívá k rozvoji regionu z různých perspektiv (JEŽEK, 2014).

Obrázek 1 Aktéři prostorového (regionálního) rozvoje

Zdroj: vlastní zpracování, JEŽEK (2014)

Podniky mají klíčovou roli při podpoře ekonomického růstu, o tvorbě pracovních míst v daném regionu a také o rozhodování lokalizace svých výrobních, obchodních, výzkumných a řídicích aktivit. Podniky mohou být seskupené na jednom místě, ale také mohou mít více organizačních jednotek, které jsou různě rozmístěny, což bývá častým problémem těchto podniků. Spoluprací jednotlivých závodů dochází k realizaci podnikového cíle. Jednotlivé podniky vytvářejí a strukturují prostor a příležitosti pro další podniky a aktéry. Tím vytvářejí příležitosti pro místní obyvatele a přispívají celkovému rozvoji a prosperitě (JEŽEK, 2014).

Soukromé domácnosti také hrají důležitou roli v regionální struktuře a svým chováním ji ovlivňují. Nakupují zboží a služby místních podniků a tím přispívají k růstu ekonomiky. Také pracují jako zaměstnanci, podnikatelé nebo investoři. Podobně jako podniky i soukromé domácnosti rozhodují o své lokalizaci. Lidé mohou dojíždět do prací, do škol, za jinými službami či zbožím anebo na dovolené a za jinými kulturními zážitky. Díky velkému rozvoji dopravy je možnost ekonomicky aktivních lidí dojíždět mimo místa trvalého bydliště (JEŽEK, 2014).

Veřejný sektor v nejširším slova smyslu bráno jako stát. Určuje kvalitu různých míst, jako jsou města nebo regiony, vybírá daně, strukturuje sociální a politické podmínky pro soužití lidí a jejich ekonomické aktivity. Dále rozhoduje o lokalizaci mnoha veřejných

zařízeních, kterými mohou být vysoké školy nebo vědeckovýzkumná centra. Tvoří právní rámec a zřizuje instituce jako policii nebo justice. Podstatným úkolem je vybavenost infrastruktury, komunikační síť, silnice, dálnice a železnice. Také se zaměřuje na podporu vzdělání, kvalitu škol i univerzit a na zdravotnictví (JEŽEK, 2014).

3.3 Teorie regionálního rozvoje

Teorie regionálního rozvoje představují dle Jiřího Blažka „*více či méně ucelený systém vysvětlujících působení základních faktorů, subjektů, mechanismů a dalších souvislostí regionálního rozvoje*“ (WOKOUN, a další, 2008 str. 220). Tyto teorie mají praktický význam a jsou základem pro regionální politiky či regionální strategie. Teorií je mnoho a byly vyvíjeny i desítky let. Zpravidla se dělí do dvou skupin. Jednou skupinou je konvergenční teorie předpokládající, že rozdíly mezi regiony mají tendenci se přirozeně zmenšovat. Regiony s nižší úrovní rozvoje mají tendenci dohánět regiony s vyšší úrovní rozvoje. Druhou skupinou je divergenční teorie, která tvrdí opak, že rozdíly mezi regiony se přirozeně zvyšují. Tudíž, že regiony s vyšší úrovní rozvoje mají tendenci se od ostatních regionů vzdalovat, a tím zvětšují rozdíly mezi regiony. Za hlavní cíl teorií regionálního rozvoje je hlavně určení hierarchie rámců, vývojových tendencí, pochopení role hlavních subjektů, vazeb a pozice, ze které aktéři vnímají a interpretují realitu (WOKOUN, a další, 2008 stránky 220-224).

3.3.1 Neoklasická teorie regionálního rozvoje

Neoklasická teorie se zaměřuje hlavně na analýzu chování aktérů, kterými jsou domácnosti, firmy a jednotlivci. Klade důraz na vliv trhu, konkurence a individuálních akcí k formování ekonomických jevů. Předpokládá samovolnou tendenci směřování ke stavu rovnováhy. Stojí na nerealistických předpokladech, kterými jsou dokonalá informovanost aktérů, dokonalá mobilita výrobních faktorů, racionalita chování, dokonalá soutěž nebo dokonalá dělitelnost výrobních faktorů. Dle této teorie jsou hlavními faktory určujícími rozvoj regionů nabídka a poptávka na trhu. Mobilita pracovní síly, kapitálu nebo know – how umožňuje pružnou reakci na změny právě v nabídce a poptávce (WOKOUN, a další, 2008 str. 224).

Na základě neoklasických škol byly vybudovány lokalizační teorie. Dnes se uvádějí čtyři základní směry neoklasických lokalizačních teorií. První směr, se zabýval vysvětlením lokalizačních rozhodnutí jednotlivých firem, který byl představován hlavně A. Weberem.

Ten definoval tzv. lokalizační faktory, mezi které patří naleziště surovin, náklady na pracovní sílu a náklady na dopravu. Tyto faktory ovlivňují rozhodnutí podniku, kde umístí své výrobní závody, tak aby byly minimalizovány dopravní náklady. Dále také Weber zavedl pojem aglomerační úspory, jako zvláštní příklad vnějších úspor, kdy se tyto úspory dělí na vnitřní a vnější. Vnitřní se dělí na úspory z rozsahu a ze specializace. Úspory z rozsahu mohou být ku příkladu expanzí firmy, nebo inovací v oblasti organizace, procesu výroby nebo samotného výrobku umožněné zvýšením objemu produkce. Úspory ze specializace nastávají tehdy, pokud se snižují náklady na výrobu jiného zboží, například využíváním stejné nebo podobné technologie. Vnější úspory jsou získávány díky jiným aktérům, nebo veřejně dostupnými zdroji. Mohou být finanční povahy, například díky expanzi jiných firem, nebo povahy nefinanční, jako je kvalitní vzdělávací systém, připravující budoucí pracovníky pro soukromé firmy. Aglomerační úspory, identifikované Marshalllem, jsou subtypem vnějších úspor zahrnující sdílení pracovního trhu, technologický přenos mezi firmami a společné využívání specializované infrastruktury a dodavatelů. Aglomerační úspory se vztahují k přínosům, které jednotlivé podniky získávají tím, že se umístí do hustě osídlených oblastí, kde je dostupnost pracovní síly, dodavatelů a zákazníků vyšší. Díky aglomeračním úsporám mohou podniky snižovat náklady na dopravu, sdílet infrastrukturu a využívat synergie s ostatními společnostmi v oblasti (WOKOUN, a další, 2008 str. 225).

Druhý směr představuje zkoumání vzájemné závislosti lokalizačních rozhodnutí různých firem. Předmětem zkoumání je především tzv. Hotellingův model, který popisuje situaci, kdy dvě firmy nabízejí velmi podobné produkty a rozhodují o optimálním umístěním na tržním prostoru. Hotelling tvrdil, že cílem firem je dosáhnout pozice monopolu na trhu, i kdyby na malém území, čemuž podřídí svojí strategii. Jako příklad se uvádí prodej zmrzliny na pláži. Oba prodavači se pokusí získat část tržního prostoru konkurenta tím, že se přiblíží k místu, kde konkurent prodává. Takovým způsobem budou pokračovat dál a dál, dokud oba prodavači nebudou stát uprostřed pláže zády k sobě. V této situaci, kdy prodejci zmrzliny nemohou své umístění změnit tak, aby získali větší podíl trhu na úkor toho druhého, se cena zmrzliny skládá z dopravních a výrobních nákladů, které jsou pro oba prodejce stejné. Tento přístup poukazuje na odchylku od tradičních předpokladů neoklasické ekonomie o dokonalé konkurenci, kdy ve skutečnosti trhy často fungují na méně ideálních principech (WOKOUN, a další, 2008 str. 225).

Další směr se opírá o behaviorální paradigma, které klade důraz na tzv. měkké faktory percepce, rozhodování a lokalizace. Cílem bylo přiblížit neoklasický model skutečnosti tím, že zohlední i subjektivní vnímání aktérů. Jako hlavní problém se ukázala nedostatečná pozornost věnovaná vnějším vlivům, které mohou ovlivňovat chování jedince (WOKOUN, a další, 2008 stránky 225, 226).

Čtvrtý směr lokalizačních teorií se zaměřuje na vysvětlení celkového prostorového uspořádání ekonomiky. Nejvýznamnější teorií tohoto typu je teorie centrálních míst, která vychází z prací J.H. von Thüнена a A. Webera, kterou vypracoval Walter Christaller a později rozpracoval August Lösch. Teorie centrálních míst vychází z geografických pravidelností a zaměřuje se na maloobchodní funkci měst. Tento přístup předpokládá racionální chování zákazníků a majitelů firem a zkoumá, jakou mají města velikost v rámci sídelního systému. Dospělo se k závěru, že za neoklasických předpokladů je rozložení měst v pravidelných nepřekrývajících šestiúhelnících, kdy se v jejich středu vždy vyskytuje středisko. Velikost rozložení je dána počtem zákazníků a požadavků jednotlivých obchodů. Christallerova teorie byla dále rozpracována A. Loschem. Jeho přístup byl inovativní v tom, že překročil základní zaměření Christallerovy teorie pouze na maloobchodní služby, a zahrnul do modelu také výrobní funkce (WOKOUN, a další, 2008 str. 226).

3.3.2 **Marxistické teorie regionálního rozvoje**

Tyto teorie navazují a prohlubují původní filozofický a ekonomický systém marxismu. Východiskem marxismu jsou názory K. Marxe a také Engelse, kteří společně formulovali základy marxismu, zdůrazňovali důležitost ekonomických faktorů ve společenském vývoji a nutnost svržení kapitalistického systému. Marx stavěl pojetí praxe jako předmět poznání. Nejpodstatnější složkou praxe je dle Marxe práce. Také tvrdil, že nic není dlouhodobě stálé, neboť poznávání světa nemůže být nikdy úplné a dokončené (BLAŽEK, a další, 2002).

Jednou z teorií je teorie mezoekonomiky, za jejíž představitele je považován Stuart Holland, který viděl problémy hlavně v nerovném rozdělení ekonomické moci ve společnosti. Vycházel z předpokladu, že ekonomika je ovlivňována velkými firmami, které formují speciální sektor, tzv. mezoekonomiku. V jeho teorii je uvedeno, že ve vyspělých zemích jedno až dvě procenta velkých firem tvoří přes 50 % veškeré produkce země. Tyto firmy jsou tedy v pozici monopolu či oligopolu, a tak vzniká nedokonalý trh. Úspěch velkých firem, lze vysvětlit několika klíčovými faktory, jako je lobbovací síla, daňové optimalizace,

úspory z rozsahu nebo specifické možnosti boje s konkurencí. Velikost a síla těchto firem dle Hollanda nespočívá pouze v jejich ekonomické síle, ale také v politické síle (Mezoeconomika, 2018).

Z Hollandovy analýzy vyplývá, že vývoj a výzkum jsou převážně financovány velkými firmami, což zvyšuje jejich konkurenční výhodu díky inovacím a manažerským úsporám. Malé a střední firmy, zejména v zaostalých regionech, čelí problému soutěže s velkými firmami, které využívají levnou pracovní sílu v rozvojových zemích. Tím se zvyšují regionální rozdíly, což Holland nazval meziregionálním dualismem. Jedním z hlavních důvodů dominance velkých firem je pokles bariér v meziregionálním obchodu, především pokles dopravních nákladů. Holland navrhl, aby stát posílil regulační roli zahrnující novou fiskální politiku, sociální dávky a investice do infrastruktury. Dále doporučil, aby veřejný sektor reguloval lokalizační rozhodnutí velkých firem tak, aby podpořil zaostávající regiony umístěním poboček do těchto oblastí. Prolomení informačního embarga by mělo eliminovat transferové ceny a podpořit transparentnost hospodářských vztahů. Tato opatření by mohla pomoci vyrovnat regionální nerovnováhu a podpořit ekonomický rozvoj celé země (WOKOUN, a další, 2008 str. 231).

3.3.3 Teorie ziskových cyklů

3.3.3.1 Teorie výrobních cyklů

Teorii výrobních cyklů vyvinul R. Vernonem a zaměřuje se na to, jak se mění konkurenční schopnost firem, podle toho, kde se jejich produkty vyrábějí a jak se to odráží v mezinárodním obchodě. Dle této teorie má výrobek třífázový životní cyklus. Na začátku, kdy je produkt nový a inovativní, se vyrábí ve vyspělých regionech s lepšími technologiemi a kvalifikovanějšími pracovníky. Jakmile se produkt uchytí a stane se oblíbeným, přechází do druhé fáze, kde hlavním cílem je zvýšení výroby a snaha začít s exportem do jiných oblastí, aby se snížila jeho cena a zvýšila dostupnost. V této fázi začíná původní prodejce ztrácet konkurenční výhodu, která spočívá hlavně v technické převaze. Ve třetí, poslední části, když se produkt stane běžným a standartním, se výroba a export přesunou do méně rozvinutých regionů s nižšími náklady, včetně pracovních nákladů. Tím ztrácí rozvinuté oblasti svou výrobní výhodu u daného produktu (WOKOUN, a další, 2008 str. 232).

3.3.3.2 Teorie ziskových cyklů

Teorie ziskových cyklů vychází z teorie výrobních cyklů a rozpracovala ji A. Markusen. Teorie poskytuje pohled na to, jak velké firmy spolu s jejich strategií ovlivňují rozvoj regionu, a snaží se dosáhnout tzv. superzisků. Podle autorky teorie je hlavní příčinou rozdílů mezi regiony způsob využití pracovní síly v předchozích obdobích. Problémové regiony mají příčiny vzniku problému v rámci výrobních vztahů. Také je zdůrazněno, že strategie firem, která se mění v závislosti na aktuální fázi ziskového cyklu, mají rozhodující vliv na regionální rozvoj. Konkrétně tato teorie rozšiřuje původní model výrobních cyklů o další dvě fáze, takže celkově rozlišuje pět fází ziskového cyklu. V každé jednotlivé fázi firmy přizpůsobují své strategie s cílem maximalizovat zisky, což zahrnuje větší zaměření na výrobu a management, přijímání nových inovací, integraci nových technologií a změny ve vztazích mezi pracovní silou a kapitálem. Markusen přiřazuje každé fázi cyklu i určitou lokalizační strategii (WOKOUN, a další, 2008 str. 233).

1. fázi, je tzv. fáze nulových zisků, kdy je výroba z důsledků nízké zaměstnanosti a také nízké úrovně mechanizace celkem náročná na pracovní sílu a objem výroby je vcelku zanedbatelný. V této počáteční fázi je očekávaná výrazná koncentrace výroby v oblasti jedné nebo několika málo lokalit, s tím že se ne všechna odvětví rozvinou na místě, kde došlo k příslušné inovaci (WOKOUN, a další, 2008 stránky 234, 235).

2. fázi je nazývána fáze superzisků, kdy pomocí technologickému náskoku je možná dočasná monopolní pozice. V této chvíli se již pracovní pozice zaplňují rychle, a to především vysoce kvalifikovanými pracovními silami. Právě díky spolupráci se specializovanými firmami dochází k aglomeraci. Zároveň se zvyšuje náročnost na výzkum, design, marketing což opět souvisí s nutností spolupráce (WOKOUN, a další, 2008 stránky 234, 235).

Ve 3. fázi normálních zisků dochází k nasycení trhu. Díky širokému zvládnutí technologie je usnadněn vstup dalších firem do odvětví, objem výroby se zvyšuje a dochází k intenzivní cenové konkurenci pomocí níž dochází k hledání úspor při výrobě. Základním znakem je prostorová disperze, která je úzce spojená s přiblížením se trhům s levnější a méně specializovanou pracovní silou (WOKOUN, a další, 2008 stránky 234, 235)

4. fáze normálních plus nebo normálních mínus zisků nastává po nasycení trhu, kdy se podaří firmu dostat do pozice oligopolu, nebo nastane silná konkurence a zisky firem se

budou postupně snižovat. Pokud tato situace nastane, firmy tlačí na stát a žádají o podporu ku příkladu formou dotací nebo vládních zakázek. Také nemusí žádat pouze o podporu vlastní firmy, ale naopak o uvalení cla na dovoz ze zahraničních firem. Pokud se v této fázi firma dostane do pozice oligopolu, tak jsou firmy daného odvětví koncentrovány do jedné oblasti, jednoho regionu. S čímž se region bude rozvíjet, ale v jiném regionu naopak dojde ke zpomalení rozvoje v daném odvětví. Pokud ovšem nastane stav s konkurencí, tak může dojít k přemístění, a především bude snaha snížit náklady (WOKOUN, a další, 2008 stránky 234, 235).

5. fáze ztráty odpovídá zastaralému odvětví, kdy dochází k omezování nebo i dokonce ukončení výroby. V této fázi tedy dochází k uzavírání závodů, popřípadě k relokacím. Uzavírání probíhá povětšinou postupně, kdy už ve 3. fázi může být uvolněn kapitál pro výnosnější odvětví (WOKOUN, a další, 2008 stránky 234, 235).

3.3.4 Teorie skupiny jádro – periferie

V těchto teoriích jsou významné faktory na straně poptávky. Několik teorií této skupiny je inspirováno keynesiánstvím. J. M. Keynes, ač sám nevěnoval pozornost regionálním problémům, zavedl termín multiplikátor. Jedná se o následnou reakci ekonomiky na určitý impuls. Společným rysem teorií je považování regionálního růstu za nerovnovážný proces, který by měla řešit vláda, s cílem podpořit zaostalé regiony (WOKOUN, a další, 2008 str. 237).

3.3.4.1 Teorie exportní základny

Zakladatelem teorie je D. North, který v 50. letech 20. století rozpracoval myšlenku, že díky vnějšímu impulzu jsou regiony rozvinuty, nikoli pomocí postupného rozvoje a pěti fází. Pět fází spočívá v postupném vývoji od primitivních, soběstačných ekonomik s nízkou mírou inflace po konečnou fázi zaměřující se na specializaci a export. Tyto fáze North odmítal, tvrdil, že nejsou zapotřebí všechny fáze, několik etap lze přeskočit a dosáhnout i tak specializace a rozvoje exportního odvětví. Z tohoto tvrzení plyne, že za úspěšný region považoval ten, který má úspěšnou exportní komoditu. Základní znak Northovy teorie spočívá v rozdělení ekonomiky na exportní sektor a na doplňkové odvětví, které zajišťuje správný chod exportního sektoru. North udal několik základních požadavků teorie, viz příloha 4, s tím, že investice se následně mohou použít i na rozvoj obslužného odvětví, čímž

se zvyšuje provázanost mezi jednotlivými odvětvími regionu (WOKOUN, a další, 2008 stránky 237, 238).

Mobilita výrobních faktorů je dle Northa hlavním mechanismem působícím z dlouhodobého hlediska na meziregionální rozdíly. Ve vyspělých státech je dostačující díky poklesu nákladu na dopravu (WOKOUN, a další, 2008 stránky 238, 239).

3.3.4.2 Teorie růstových pólů

Autory teorie růstových pólů jsou F. Perroux a J. Boudeville, kteří se zabývali komplikací statické teorie vzájemné závislosti průmyslu a dynamické teorie rozvoje založené na inovacích způsobujících tzv. kreativní destrukci. Perroux rozdělil průmyslová odvětví na hnací a hnaná, kde hnací odvětví jsou ta, která rychle rostou za pomoci inovací a mají výrazný dopad na ostatní sektory ekonomiky. Boudeville se v této teorii zabýval regionální dimenzí a tímto způsobem rozpracovanou teorii rozdělil na teorii růstových center a růstových os. Růstové centrum je oblast s dynamickým průmyslem, které stimuluje růst v okolních oblastech. Z tohoto Boudeville předpokládal, že díky lokalizacím hnacích odvětví v regionulepší prosperitu i pro ostatní firmy. Ocelářství, chemie a automobilový průmysl jsou nejčastěji považovány za hnací odvětví. Tato odvětví byla cílem regionální politiky, která se snažila oživit zaostávající regiony umístěním nových závodů do těchto oblastí. Nicméně výsledky nesplynily očekávání, což ukázalo, že pro úspěšný rozvoj regionu nestačí pouze přítomnost dynamického průmyslu. Je důležité zlepšovat sociální, ekonomické a institucionální prostředí regionu, aby bylo možné dosáhnout udržitelného rozvoje a zvýšit jeho prosperitu (WOKOUN, a další, 2008 stránky 239 - 241).

3.3.4.3 Teorie kumulovaných příčin

Teorii kumulovaných příčin vytvořil G. Myrdal, který považoval stávající teorie růstu za nerealistické. Analyzoval socioekonomické vývoje na globální úrovni, které vycházejí ze 3 skutečností:

- 1. na zemi je velmi malé procento bohatých států a podstatně velké procento států v naprosté chudobě;
- 2. země, které na tom jsou ekonomicky velmi dobře, tak expandují a nadále rychle bohatnou, naopak země chudé se ekonomicky neposouvají, nebo se ještě více propadají do chudoby;

- 3. z těchto důvodů se v průběhu let ekonomické nůžky mezi zeměmi bohatými a chudými stále neúměrně rozevírají.

Myrdal tvrdil, že koncept bludných kruhů je nesprávný a zavedl namísto toho koncept oběžné kumulativní kauzality. Tímto konceptem je popsána situace, kdy změna jednoho faktoru může způsobit změny, které původní změnu ještě zesílí. To vede ke zvýšení rozdílů mezi regiony, jelikož bohatší regiony získávají více příležitostí a zdrojů než chudší regiony. Hlavními mechanismy jsou jak vnější, tak i vnitřní úspory. Mechanismy jsou mobilita kapitálu, migrace obyvatel nebo aglomerační úspory. Působením kumulativních zdrojů vzniká růstová spirála, tím dochází k čerpání vyspělých regionů z méně vyspělých. Což má negativní vliv na nevyspělé regiony směrem dolů po spirále. Aby vyspělé regiony působily pozitivně na nevyspělé se stává pouze výjimečně, kdy se ku příkladu šíří technický pokrok nebo vyspělé státy od méně vyspělých kupují zemědělské produkty (WOKOUN, a další, 2008 stránky 241 - 244).

3.3.4.4 Teorie nerovnoměrného rozvoje

Zakladatelem teorie nerovnoměrného rozvoje je A. Hirschman, jehož práce se publikovala krátce po publikaci podobných myšlenek Myrdala. Avšak Hirschman přispěl vlastním pohledem na problematiku rozvoje. Zkušenosti autora teorie nerovnoměrného rozvoje plynuly z jeho práce v Latinské Americe, kde se potýkal s nepoužitelností dosavadních ekonomických teorií v rozvojových zemích. Hlavním úkolem strategie má být nalezení skrytých nebo špatně využívaných zdrojů a následně mechanismů na jejich využívání. Rozlišuje zdroje do 3 skupin, zde dochází k jejich vyčerpání, rozvíjení nebo zmnožení. Hirschman uvádí mnoho inovativních názorů, ku příkladu, že problémem méně rozvinutých regionů není nedostatek kapitálu, ale neschopnost kapitál efektivně využít. Také byl skeptický vůči intervencím státu s cílem napravit nerovnováhu na rozdíl od Myrdala. Investice, ač omezené, doporučuje vkládat do výroby, což následně směřuje k vynucení výstavby infrastruktury. Hlavními negativními mechanismy ovlivňující hospodářský rozvoj jsou odliv kapitálu z méně rozvinutých regionů do vyspělých oblastí a nevhodná zahraniční obchodní politika, která prospívá bohatým státům na úkor chudším. Naopak pozitivní mechanismy zahrnují přímé investice plynoucí ze severu na jih a zvýšenou poptávku po zboží vyrobeném v chudších regionech. Hirschmanovy teorie vychází z přesvědčení, že pozitivní mechanismy časem převládnu, a dokud se tak nestane, je to důvod k intervenci

státu, jehož hlavním nástrojem jsou veřejné investice (WOKOUN, a další, 2008 stránky 244 - 247).

3.3.4.5 Obecná teorie polarizovaného rozvoje

Autorem této teorie je J. Friedmann, jehož práce se zaměřila na ucelení teorie jádro – periferie, o přesnou definici pojmů a klasifikaci kumulativních mechanismů. Namísto pojmů sever a jih zavedl pojmy jádro – periferie. Jádro představuje oblasti s vysokou úrovní inovací a koncentrací řídicích pozic, zatímco periferie jsou méně rozvinuté oblasti. Friedmann poukazyval na nerovnost mezi regiony způsobenou nerovnoměrným rozdělením moci ve společnosti i ekonomice. Rozdělil mechanismy, které tyto nerovnosti způsobují, do šesti kategorií, které nazval efekty:

- efekt dominance – jádro oslabuje periferii odlivem lidských i přírodních zdrojů a kapitálu;
- informační efekt – v jádru je vysoká možnost interakce díky koncentraci obyvatel, vysokých příjmů a výroby;
- psychologický efekt – vyšší šance příležitostí pro inovace nebo očekávání dalších inovací v jádru;
- modernizační efekt – snaha transformovat stávající hodnoty k snadnějšímu přijímání inovací a změn;
- efekt vazeb – jedna inovace plodí další inovace, ku příkladu v navázaných odvětvích;
- výrobní efekt – využití výhod ekonomických vztahů pro inovující subjekty.

Z uvedených efektů vyplývá napětí mezi periférií a jádrem a Friedmann navrhl řešení pomocí decentralizace. Konkrétně model jádro – periferie byl Friedmannem považován za druhý ze čtyř stupňů vývoje prostorové ekonomiky. Prvním stupněm začíná v preindustriální době, kdy jsou ekonomické aktivity roztroušené jako malé ostrůvky. Druhá fáze je právě jádro – periferie, kde se většina hospodářské činnosti soustředí do jádra, zatímco periferie zůstávají méně rozvinuté. Ve třetí fázi se ekonomické aktivity začínají šířit a občas se řídicí funkce přesouvají do periférií. Čtvrtá a poslední fáze je charakterizována sjednocenou ekonomikou a vzájemnou spoluprací mezi jádrem a periférií (WOKOUN, a další, 2008 stránky 247, 248).

3.3.5 Kriticko – realistické teorie

Teorie územních dělb práce je jednou z nejvýznamnějších nemarxistických teorií regionálního rozvoje, jejíž zakladatelem je D. Massey. Autorka této teorie se snažila vysvětlit, proč se regiony vyvíjejí nerovnoměrně. Teorie spojuje geografii průmyslu s analýzou trhu práce a poukazuje na to, jaký vliv mají sociální vztahy na ekonomický prostor. Během této změny dochází ke vzniku nových forem problémových regionů, a proto velké ekonomické a sociální změny úzce souvisí se změnami prostorovými. Základním důvodem velkých změn v prostorové dělbě práce jsou změny v prostorové organizaci vztahů ve firmě. Výsledkem sociálních vztahů jsou prostorové vzorce, při čemž prostor nechápeme jako určitou část vymezenou pro působení sociálních procesů, ale jako jejich celistvou součást. Jednou z hlavních myšlenek teorie prostorových dělb práce jsou rozmanité způsoby regionálních rozdílů, které využívají firmy ve svůj prospěch. Massey rozlišuje 3 strategie u velkých firem při využívání regionálních rozdílů. Prvním typem jsou firmy, které nevyužívají regionálních rozdílů, protože všechny své aktivity soustředí pouze do jednoho regionu. Firmy umísťující své jednotlivé závody mezi regiony, dle typu výroby jsou druhým typem. V tomto typu je využít poznatek od S. Hymera, který poukázal na existenci systematického vztahu mezi dvěma hierarchiemi velkých firem. První hierarchii velkých firem představují výzkumná a vývojová centra, druhou úroveň jsou perfektní výrobní závody a třetí potom montážní závody, které se zaměřují na levnou produkci standartního zboží. Druhou hierarchii představuje systém státu. V méně rozvinutých regionech jsou tzv. katedrály v poušti, jedná se o montážní závody, které využívají levnou pracovní sílu. Katedrálami jsou myšleny vyspělé regiony s vyspělými technologiemi, které mají relativně malé vazby na hostitelský region s menším množstvím lokálních subdodávek, kterými jsou pak myšleny pouště. Třetím typem jsou firmy s klonovou strukturou, což znamená, že mají více závodů vyrábějících celý výrobek. Regiony se základnou katedrál v poušti jsou méně zranitelné než regiony s větším množstvím tzv. klonů (WOKOUN, a další, 2008 stránky 249 - 252).

3.3.6 Neomarxistické teorie regionálního rozvoje

Autoři regulační teorie jsou A. Lipietz a M. Aglietta, kteří k vytvoření nové teorie měli hned dva důvody. Jedním důvodem bylo překonání omezení starších teorií ekonomického růstu, které nevysvětlovalo rozdíly v růstovém tempu jednotlivých regionů. Druhým důvodem byla kritika marxismu a reakce na rostoucí problémy kapitalismu. Cílem regulační

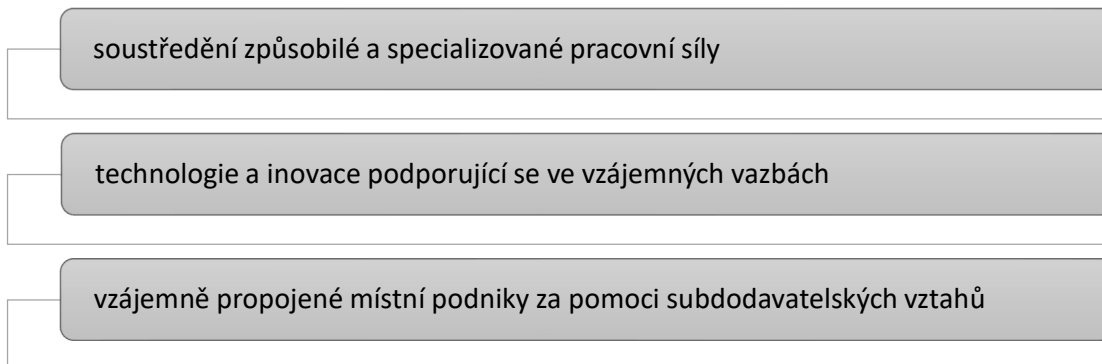
teorie bylo objasnit, proč ekonomika může procházet dlouhými fázemi stability a růstu, přestože existují rozpory a ekonomické krize v dané ekonomice. Vysvětlení překonání krizových období je pomocí adaptace struktur a institucionálních forem. Dlouhodobá období stability a růstu v ekonomice, založené na makroekonomických principech, jsou nazývána režimy akumulace. Umožňují slučitelnost produkce a spotřeby, avšak žádný ekonomický růst není trvalý a po období růstu následuje krize, která je vnímána jako sociální otřes nebo stagnace. Teorie je spojována i se způsobem regulace, tedy systémem pravidel a institucí, které koordinují chování a zájmy různých aktérů v ekonomice. Autoři teorie vytvořili klíčové vztahy v rámci způsobu regulace, ke kterým patří pracovní vztahy a zaměstnanecké vztahy, také finanční vztahy, forma konkurence uvnitř soukromého sektoru a role státu (WOKOUN, a další, 2008 stránky 252 - 254).

3.3.7 Neoliberální teorie regionálního rozvoje

Zakladateli nové teorie růstu jsou P. Krugman, W. Arthur a P. Romer, kteří se odchýlili od tradiční neoklasické ekonomické školy tím, že zpochybnili její základní předpoklady, kterými jsou klesající výnosy a dokonalá konkurence. Namísto toho zavedly koncept vnějších úspor, rostoucích výnosů a nedokonalé konkurence. V nové ekonomické geografii jsou cíle rozdělené do tří bodů. Prvním bodem je průzkum skutečnosti, kde jednotlivé obchodní a prodejní odvětví včetně technologických podmínek fungují komplexně, jako aglomerační mechanismy. Druhým bodem je zmapování, jaké činnosti pozitivně ovlivňují aglomeraci. A posledním bodem je vypracování finančních možností a analýz s důrazností na hlavní hospodářský proud, které by volně formovaly neurčité názory používané v sociálních vědách. Mimo těchto cílů, se dále stoupenci školy nové ekonomické geografie snažily vzít v úvahu význam historie a dalších mechanismů typu pozitivní zpětné vazby. Za jeden z nejvýznamnějších kumulativních mechanismů považovali rostoucí výnosy z rozsahu. Také berou v potaz, že technologie nejsou volně dostupné a jejich rozvoj je otázka delší doby, avšak zásadně ovlivňují růst regionu. Teorie vytvořené v rámci této školy vycházejí z předpokladu menší mobility lidských zdrojů než jiných zdrojů, jako kapitál nebo

suroviny. Avšak lidské zdroje jsou hlavní složkou tzv. endogenního růstu. Jedná se o růst, který se nevztahuje na klesající výnosy (WOKOUN, a další, 2008 str. 258).

Obrázek 5 Aglomerační výhody

Zdroj: vlastní zpracování, WOKOUN (2008)

Specializace a vývoj regionů, je výsledkem 3 aglomeračních výhod, uvedených v obrázku 2. Zpočátku je míra soustředění a specializace závislá na náhodných vlivech daných i historickými okolnostmi regionu, které mohou mít dlouhodobý, kumulativní vliv na organizaci prostoru. Škola používá koncept path dependence, ovšem pouze v redukováném pojetí, jako popis triviální souhry historických událostí, které měly rozhodující vliv na formování vzniklých institucí a technologií, nikoli jako analýzu celého historického kontextu. Jednotlivé školy nové ekonomické geografie se neshodovaly v otázce, zda vývoj směřuje ke konvergenci nebo divergenci. V otázce konvergence existuje několik různých typů. Prvním možnou situací je absolutní beta – konvergence, kdy méně rozvinuté regiony rostou rychleji než regiony vyspělejší. V druhé možné situaci dochází k poklesu variability, ku příkladu poklesu úrovně HDP na obyvatele. Tato situace se nazývá delta – konvergence. Třetí situací je nazývána podmíněná beta – konvergence, kdy každý jednotlivý region nebo stát má odlišný stav rovnováhy. K této skutečnosti se obrací autoři teorie s tezí, že srovnávat se dá pouze srovnatelné a zavádí pojem konvergenční kluby. Jedná se o skupiny regionů či států s podobnými charakteristikami, u kterých je předpokládán stejný nebo hodně blízký stav rovnováhy (WOKOUN, a další, 2008 stránky 259, 260).

3.3.8 Teorie regionálního rozvoje inspirované institucionálními přístupy

Institucionální přístupy jsou využívány převážně při vysvětlování vzniku a vývoje rozdílů mechanismů evolučních změn v ekonomice mezi regiony. Inspirují se biologií a psychologií namísto fyziky. V metodologii je kladen důraz na kvalitativní analýzu, naopak vůči matematizaci, statistickému testování hypotéz a abstraktním teoretickým modelům je

kladen odpor. Dle této teorii spočívají příčiny regionálních rozdílů v problematice nových technologií, inovací, institucí, dále ke studování správného fungování firem, pod které spadají vztahy s konkurenty, subdodavateli a v komunikaci s ve firmě (WOKOUN, a další, 2008 str. 262).

3.3.8.1 Institucionální teorie regionálního rozvoje

Za průkopníka institucionálních teorií regionálního rozvoje je považován G. Myrdal, který formuloval teorii kumulativních příčin s výraznými prvky institucionálního přístupu. Nicméně rozmach této teorie nastal až v 80. letech 20. století, a stále se jedná o jeden z a nejdynamičtější se rozvíjející směr. Důraz je kladen na jedinečnost institucí a praktik, zatímco se vyjadřuje skepse vůči velkým všeobecným teoriím (WOKOUN, a další, 2008 str. 263).

3.3.8.2 Teorie výrobních okrsků

Tato teorie vytvořená Bagnascom, Becattinim a Brusco v 70. letech 20. století zkoumá úspěch severní Itálie, zvané třetí Itálie. Jedná se o bohatý sever Itálie, kde místo velkých firem prosperují malé vzájemně spolupracující firmy. Zdejší ekonomika s nízkou mírou nezaměstnanosti a vysokou ekonomickou aktivitou stojí na mikrofirmách a menších podnicích, které pojí sounáležitost, důvěra a tradiční hodnoty. Hlavní myšlenkou teorie je vertikální dezintegrace výroby, rozdělení jedné firmy do specializovaných jednotek. Ve třetí Itálii se dle autorů teorie dělí trh práce na dva segmenty. Jedním je kvalifikovaná pracovní síla, která většinou pracuje na živnostenský list, zajišťují údržbu a opravy technologií, čímž se stala potřebnou pro celý výrobní okrsek. Druhým segmentem je pomocná síla, například studenti, důchodci nebo ženy v domácnosti. Z toho vyplývají částečné úvazky, práce v noci nebo o víkendech bez pracovní jistoty. V obou segmentech pracovního trhu je typické vyhýbání se placení sociálního a zdravotního pojištění, a také daní (WOKOUN, a další, 2008 stránky 263 - 265).

3.3.9 Síť kontaktů a regionální „zakořenění“

Zde je kladen důraz na vzájemnou spolupráci a důvěru mezi místními či regionálními aktéry. Jednotlivé regiony mohou být součástí mikroregionů s různou kvalitou a mírou důvěry. Nedostatek důvěry způsobuje zvýšené náklady například u vymáhání dluhů. Regionální výzkum se pomocí analýzy role osobních vztahů a vzájemné důvěry mezi

obchodními partnery snaží stanovit význam důvodů regionálních rozdílů (WOKOUN, a další, 2008 stránky 266, 267).

Teorie učících se regionů je nejmladší teorií regionálního vývoje, která vznikla v 90. letech 20. století propojením poznatků z evoluční a institucionální ekonomie. Základními kameny teorie učících se regionů jsou vědomosti, schopnost učit se a vytváření kulturního klimatu. V této teorii jsou rozlišovány dva typy znalostí. Prvním je typ kodifikovatelných znalostí, které lze získat studiem návodů, a druhým typem jsou nekodifikovatelné znalosti, které nelze předat, jedná například o jízdu na kole (WOKOUN, a další, 2008 str. 267).

P. Cook v souvislosti na předchozí tvrzení rozlišuje globalizaci 1 a 2. Globalizace 1 je hledání velkými firmami co nejlevnější zdroje s cílem minimalizovat výrobní náklady. Globalizace 2 je novým trendem velkých firem, které se pokouší zjistit výskyt znalostí, které by mohly posílit konkurenceschopnost. Dle Ludvalla se rozlišují 4 typy znalostí:

- know what – mít znalosti o přesných skutečnostech a jevech;
- know why – mít znalosti o mechanismech, zákonech a pravidlech společnosti, příčinách;
- know how – mít znalosti o schopnostech, dovednostech a komunikaci, také schopnost sdílet dovednosti;
- know who – tento typ navazuje na předchozí, je třeba mít informace o tom, kdo co zná, kdo co umí a jaké má dovednosti.

Ludvall identifikoval čtyři formy učení reflektující na fakta, že učení a inovační procesy se neodehrávají izolovaně v rámci jedné firmy, tyto procesy jsou spíše výsledkem interakcí mezi firmami a jejich okolím. Mezi formy učení patří učení praxí, užíváním, aktivním hledáním a učení spoluprací, které je považováno za klíčové. Poslední typ umožňuje získání právě nekodifikovaných znalostí skrze spolupráce s někým, kdo touto nekodifikovanou vlastností disponuje. K posunu a inovacím má docházet ve všech stupních odvětví, ne pouze u vyspělých oborů. Triple Helix je považován za klíč konkurenceschopnosti založené na znalostech a inovacích. Je to vzájemná spolupráce 3 aktérů, kterými jsou soukromý sektor, univerzity nebo výzkumné instituce a veřejný sektor (WOKOUN, a další, 2008 stránky 267, 268).

3.4 Regionální politika

Existuje řada definic regionální politiky, ovšem žádná z nich není obecně uznávanou. Lze ovšem říci, že regionální politika představuje veřejné intervence zlepšující geografické rozdělení ekonomických činností, napomáhá k růstu ekonomické aktivity v oblastech s vysokou nezaměstnaností a minimální šancí na přirozený ekonomický růst. Snaží se snížit velké rozdíly v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů, a také korigovat prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve snaze dosažení ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení. Je součástí státní politiky ovlivňující rozmístění podstatných ekonomických zdrojů a aktivit v celém státu i jeho jednotlivých částech (STEJSKAL, a další, 2009 stránky 12-14).

Má tedy za úkol zmírnit rozdíly v ekonomickém rozvoji jednotlivých regionů za pomoci souboru opatření. Každý region má jiné nástroje a cíle, jejich dosažení závisí na specifické hospodářsko – politické situaci země. Otázkou stále zůstává vznik a význam rozdílů ekonomického a sociálního vývoje. Příčiny mohou být jak vnitřní, tak vnější, mezi vnitřní příčiny spadá odlišná dispozice, jako je vůle, ambice, úsilí a vize. Vnějšími příčinami jsou společensky podmíněné rozdíly v možnostech realizace a osobním rozvoji (ŠILHÁNKOVÁ, 2007 stránky 35, 36).

Rozdíly mohou být způsobeny mnoha faktory, ať už ekonomické či neekonomické povahy. Hlavním faktorem může být nízká mobilita pracovní síly a kapitálu nebo geografická odlehlost a nedostatečné přírodní zdroje, také nevyhovující ekonomická struktura ekonomiky a institucionální faktor. Hromadění regionálních problémů v určitém území vede ke vzniku tzv. problémových regionů, které lze identifikovat do několika základních typů. Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů, regiony se stagnujícími nebo upadajícími základními odvětvími, regiony s nedostatečnými přírodními zdroji a regiony hospodářsky slabé. Ovšem pojem problémový region je relativní, protože srovnání regionů se odehrává většinou v jednom státě, a jenom výjimečně u nadregionálních celků. Pokud nastanou velké diference jednotlivých regionů vně státu, bude ovlivněn celkový hospodářský rozvoj státu což v může vést až k vývoji sociálních nepokojů a politických konfliktů. A z tohoto důvodu je v mnohých zemích uplatňovaná regionální politika se snahou zmírnění či až odstranění neúměrných diferencí v rozvoji u jednotlivých regionů a přispění ke konkurenceschopnosti jak regionů, tak celé státní politiky (WOKOUN, a další, 2008 stránky 21-23).

3.4.1 Vývoj regionální politiky

Základy regionální politiky se datují do 30. let 20. století, do období velké hospodářské krize. Touto dobou byly ve Velké Británii velké diference mezi regiony. Byl přijat dokument Zákon o speciálních územích roku 1934, ve kterém byly vymezeny problémové regiony a stanovena pravidla pro umístění prostředků na pomoc. Od té doby se regionální politika rozvíjela rychle. Ve Francii a Itálii se regionální politika začala rozvíjet až po II. světové válce, kdy obě země měly velké disparity, mezi jednotlivými regiony. V případě Francie byl rozdíl mezi pařížskou aglomerací a ostatními regiony a v Itálii bylo rozdělení na bohatý sever a chudý jih. V rámci regionální politiky jsou ve Francii dlouhodobě uplatňovány programy na podporu infrastruktury a co se Itálie týče, zde se již od 50. let zaměřuje regionální politika na industrializaci nejjihnější části země. Důležitým dokumentem EU je Evropská charta regionálního plánování z roku 1983. Očekává se, že se konkurence mezi jednotlivci i regiony bude zvětšovat, a proto je v regionální politice spatřována podmínka pro přežití v budoucí Evropě, neboť bude docházet ještě k většímu poškozování přírodních zdrojů. Na Evropskou chartu regionálního plánování navazuje další usnesení zaměřující se na kritické hodnocení nedostatečné koordinace regionálního plánování uvnitř Evropské unie (WOKOUN, a další, 2008 stránky 24 - 27).

3.4.2 Cíle a nástroje regionální politiky

Cíle jednotlivých regionů se odvíjí z hlavních regionálních problémů a z pojetí státní hospodářské politiky. V jednotlivých obdobích se tyto faktory více či méně mění, a proto je třeba, aby docházelo k jejich konkretizaci, a tím ke správnému plnění. Cíle již byly nastíněny, jedná se především o snížení diferencí mezi regiony a sblížení úrovně HDP/obyvatele v jednotlivých regionech. Dílčími cíli bývá povzbuzování podnikání v regionu, zlepšení technické infrastruktury v daném regionu nebo zlepšení ekologické situace v regionu. Od cílů regionální politiky se odvíjejí použité nástroje regionální politiky, pod které zpravidla patří zainvestování regionu technickou infrastrukturou. Existují 3 hlavní skupiny nástrojů (WOKOUN, a další, 2008 str. 35).

Tabulka 2 Rozdělení jednotlivých typů nástrojů, jejich použití a příklady

Typ nástroje	Použití	Příklady
makroekonomické	ovlivňuje celou ekonomiku	fiskální politika, monetární politika, protekcionismus jsou omezené ostatními cíli hospodářství (inflace, platební bilance, průmyslová a další politika)
mikroekonomické	ovlivňuje jednotlivé ekonomické subjekty	rozhoduje o umístění ekonomických subjektů, realokace pracovních sil a kapitálu
ostatní	užívané výjimečně	administrativní nástroje, institucionální nástroje

Zdroj: vlastní zpracování, WOKOUN (2008)

V nadnárodní úrovni používáme zpravidla 7 různých kategorií nástrojů regionální politiky. Což je infrastrukturní pomoc, finanční podněty, restriktivní prostředky, decentralizace vládních úřadů, regionální alokace veřejných investic a vládních zakázek, regionální rozvojové agentury a makropolitické nástroje (WOKOUN, a další, 2008 stránky 35, 36).

3.5 Význam venkova

Venkov je nedílnou součástí české krajiny, a také důležitou součástí zachování lesnictví, zemědělství a celkově kulturní krajiny. V oblastech blíže měst a v nížinách je převážně krajina zemědělského charakteru, a některé obce dokonce tvoří tzv. satelity měst. Tyto obce na tvorbu krajiny a vliv na zemědělství a lesnictví mají spíše záporný. Naproti tomu obce, které se nadále drží, jako samostatné a nejsou součástí žádné městské aglomerace, jsou pro zemědělství a udržení přírodní krajiny nepostradatelné. V horských oblastech má lesnictví letitou tradici, a je zdrojem dřeva i pro dřevozpracující průmysl. V těchto venkovských oblastech, a to především v bývalých Sudetech, jsou z velké části obrovské plochy tzv. trvalých travních porostů, využívané k pastvě dobytka (VOŠTA, 2011).

Dalším významným prvkem venkova, který je třeba udržovat, je zachování místních zvyků a tradic. Ty se liší v tom, o kterou oblast se jedná. Největším nositelem tradic a jejich udržení jsou moravské oblasti. Oproti tomu nejmenším nositelem jsou bývalé Sudety, a to

z důvodu, že tyto oblasti byly po druhé světové válce vysídleny a místní tradice a zvyky odešly spolu s původním obyvatelstvem. V obcích k sobě mají lidé blíže, znají se navzájem, setkávají se a schází se na různých akcích, ať se jedná o akce soukromé, nebo akce pořádané místními spolky či obcemi (VOŠTA, 2011).

Dnes většina obcí, a to především horské obce, přechází zpravidla za pomoci fondu Evropské unie, k rozvoji turistiky, a tím se ekonomická situace v některých regionech rapidně zlepšuje. Dochází k výraznému rozvoji a výstavbě sportovních a turistických zařízení. A také k zvyšování ubytovacích kapacit. Někde tuto situaci reguluje obec územním plánem nebo urbanistickou studií, někde však bohužel dochází až k přehnanému rozvoji, který následně degraduje toto venkovské území. V každém pohoří České republiky je minimálně jedno středisko, kde došlo k takovému rozvoji, že se dnes už nedá říci, že by se stále jednalo o venkovskou oblast. Spousta apartmánových domů, velkých resortů, hotelů a nabídek wellness, překračují únosnost tohoto území. Jsou však obce, které tuto hrozbu nepodcenily a omezily výstavbu těchto netradičních objektů územním plánem a do regulací si přímo daly povolenou výstavbu maximálně horských chalup. Zachová se tím tradiční venkovský vzhled obcí a rozptýlená zástavba krajiny (ŠÍP, a další, 2020).

Podle Antonína Bučka (1993) je život na venkově už svou podstatou ekologičtější a méně ekonomicky náročný než život ve městě. Těch důvodů je hned několik. Vesničan má možnost zahrádkářit a sadařit. Člověk městský tyto možnosti povětšinou nemá, a tudíž si vše potřebné musí koupit v obchodě. I když může využít ku příkladu vesnických trhů. Na vsi je více možností, jak ekologicky likvidovat ku příkladu bioodpad. Obce mají velmi dobře zpracovaný systém třídění odpadu a likvidaci komunálního odpadu. Také se na venkově dodnes využívá tzv. směnný obchod, drží se chov králíků, slepic a dnes již v menším praseti a ryb.

3.6 SWOT analýza

SWOT analýza je zkratkou anglického původu, kdy S značí Strengths (silné stránky) a W značí Weaknesses (slabé stránky), písmeno O značí Opportunities (příležitosti) a T značí Threats (hrozby). Silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby jsou čtyřmi základními skupinami, viz příloha 5, v jejichž členění a ohodnocení spočívá základ metody. SWOT analýza je jednou z metod strategické analýzy výchozího stavu organizace. Snahou

organizací je maximalizovat příležitosti a přednosti a minimalizovat nedostatky a hrozby. Používá se jako strategie dlouhodobého plánování pro organizace (GRASSEOVÁ, 2006).

Průběh spočívá v analýze a následném zhodnocení aktuálního stavu organizace, jako vnitřního prostředí. A také aktuální situace okolí, jako vnějšího prostředí. Ve vnitřním prostředí, se hledají a rozlišují silné a slabé stránky organizace, zatímco ve vnějším prostředí se hledají a rozlišují příležitosti a hrozby pro podnik. Po tomto stádiu se pokračuje kvantifikovaným hodnocením jednotlivých položek všemi zúčastněnými, kteří následně seřadí položky dle důležitosti. Nakonec se management musí rozhodnout, jak s danými výsledky analýzy bude nakládat a co se rozhodne realizovat (DĚDKOVÁ, 2012).

Vnitřní analýza podniku má vytyčené dva cíle, a to stanovit potenciál organizace a identifikovat vnitřní silné a slabé stránky. Pod interní zkoumání spadá kultura, značka a struktura organizace. Slabými stránkami jsou například příkladu výsledky hospodaření podniku s nedostatek peněz na investice, nebo mohou být napjaté vztahy s dodavateli. Dalším příkladem jsou specifika činnosti podniku, v tomto případě se může jednat o špatnou lokalizaci organizace, neefektivní výrobu, zastalé výrobní postupy nebo nedostatečná výrobní kapacita. Dále je uváděno špatné řízení podniku a neefektivní výkony zaměstnanců, což se může projevat nezkušeností a nedostatečným školením nebo vysokou fluktuací zaměstnanců. Také je příkladem slabých stránek bídny marketing podniku, který se projeví nekvalitním výrobkem nebo službou, špatnou pověstí, pasivním přístupem k zákazníkovi, slabou značkou nebo omezeným přístupem k distribučním kanálům (DĚDKOVÁ, 2012).

Silné stránky podniku mají také mnoho faktorů, kterými může být dobrý výsledek hospodaření podniku, který se projeví rostoucími tržbami a rentabilitou, dobrou likviditou nebo nízkým podílem problematických pohledávek. Následně se může jednat o uvedená specifika činnosti podniku, kdy je pozice organizace výhodná a má výhodné postavení vůči odběratelům i dodavatelům, nebo má organizace konkurenční výhodu a dostatečnou kapacitu. Dále je uveden příklad managementu a zaměstnanců podniku, což je projevem vhodně nastavených motivačních programů nebo bezproblémovým získáním nové pracovní síly. Jako poslední příklad silných stránek firmy je uveden marketing podniku, který je splněn skrz dobré postavení podniku na trhu, vnímáním značky, efektivními investicemi nebo skvělým obchodním týmem (DĚDKOVÁ, 2012).

Vnější analýza podniku se řídí vnějším zkoumáním, do kterého patří trendy na trhu, konkurence, dodavatelé a odběratele, inovace v technologickém vývoji, chování zákazníka nebo ekonomické a politické prostředí daného státu, či regionu. Vnější analýza také rozlišuje příležitosti a hrozby. Příležitosti pro rozvoj podniku mohou být vztahy s organizacemi a fyzickými osobami ovlivňující chod podniku. Tyto vztahy se projeví, jako možnost získání nových zákazníků, nebo růst prodeje, také může dojít k problémům u konkurence, čehož podnik využije, zlepšením logistiky, sloučením nebo splynutím s jiným podnikem. Dalším uvedeným bodem příležitostí jsou změny v podnikatelském prostředí. Což se projevuje obecnými ekonomickými trendy nebo politickými, kontrolními a legislativními mechanismy (DĚDKOVÁ, 2012).

Hrozby v podniku je třeba identifikovat, sledovat a následně eliminovat. Hrozbami mohou být ku příkladu vztahy s organizacemi, které ovlivňují chod podniku. Dalším příkladem hrozeb jsou změny v podnikatelském prostředí. Pod tento uvedený příklad spadá politická nestabilita, vývoj nezaměstnanosti, obecné ekonomické trendy a politické, kontrolní a legislativní mechanismy. Posledním příkladem uvedeným u hrozeb jsou společenské trendy, pokles spotřeby nebo vznik nové nákladné technologie (DĚDKOVÁ, 2012).

4 Praktická část práce

V praktické části bakalářské práce je zpočátku představena obec Orlické Záhoří, jako celek, dále i její ekonomiky a služby, spolky a celkové základní informace. Obec je součástí mikroregionů, místních akčních skupin a regionálních seskupení, které jsou popsány spolu s jejich hlavními cíli. Také se zhodnotí, zda vytyčené cíle obce odpovídají aktuální skutečnosti díky obecnímu dokumentu SWOT analýzy a rozhovoru se starostou obce.

4.1 Představení obce Orlické Záhoří

Obec Orlické Záhoří se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Rychnov nad Kněžnou. Celé území obce je součástí CHKO Orlické hory a pravý břeh řeky Divoká Orlice, která protéká obcí, vytváří přírodní hranici s Polskou republikou. Obec se člení do 5 katastrálních území, a to Trčkov, Bedřichovka, Jadrná, Černá Voda u Orlického Záhoří a Kunštát u Orlického Záhoří. Konkrétně oblast Trčkov je národní přírodní rezervací a území Bedřichovka je přírodní rezervací. Díky výskytu zákonem chráněného Chřástala polního, je celá obec vyhlášena chráněnou ptačí oblastí Natura 2 000.

V roce 2021, kdy proběhlo sčítání lidu, domů a bytů, bydlelo v obci 183 obyvatel. Nejvíce zastoupenou skupinou jsou osoby ve věku 40–49 let. Do obce se přistěhovalo 15 osob a současně se jedna osoba odstěhovala. Díky výstavbě nových domů a renovací již stávajících, stoupl počet obyvatel do 1.1.2023 na počet 210 obyvatel. Snahou obce je tento stav nadále zvyšovat.

V Orlickém Záhoří je v celoročním provozu obchod se smíšeným zbožím, pošta a turistické informační centrum. Také se zde nachází mateřská a základní škola s prvním stupněm. Do roku 2012 zde bylo zdravotnické zařízení, ve kterém byl k dispozici praktický lékař a dětský lékař. Dnes zde již ani jeden z nich neordinuje, obyvatelé obce dojíždí za lékaři nejčastěji do Rychnova nad Kněžnou, do Rokytnice v Orlických horách nebo do Náchoda. V obci se nalézá kostel, několik ubytovacích zařízení, restaurace, hospoda i cukrárna, která je v provozu o víkend. Jednou z největších turistických nabídek Orlického Záhoří je v momentální době běžkařský okruh, který je nejdelší osvětlenou tratí pro běžecké lyžování v České republice s délkou 4,5 kilometru. Dále také skiareál vybaven čtyřsedačkovou lanovkou navazující na tuto běžkařskou trať, a v neposlední řadě Orlickohorské centrum.

V obci také funguje Sbor dobrovolných hasičů, který je podporován obcí a je velice dobře vybaven z důvodu odlehlosti obce od okolních hasičských jednotek. Sbor funguje velmi dobře, každý rok probíhá školení a cvičení členů a současně probíhá spolupráce s hasiči z Polské republiky. Také zde působí i sdružení Za horami Orlické Záhoří z.s., jehož cílem je rozvoj občanů za pomoci různých vzdělávacích programů prostřednictvím přednášek, seminářů či workshopů. Tyto aktivity jsou určeny především pro dospělé, ale rovněž cílem sdružení je náplň volného času dětí a mládeže. Mezi akce uspořádané sdružením pro děti patří drakiáda, pašerácká stezka a maškarní karneval a také se zorganizoval rybářský a keramický kroužek. Mimoto v obci působí i Jezdecký klub Orlické Záhoří stáje Ekolife, který umožňuje jezdecký výcvik jak pro začátečníky, tak pro pokročilé.

4.1.1 Mikroregion

Obec je součástí mikroregionu Dobrovolný svazek obcí region Orlické hory, který je zaměřen především na projekty týkající se rozvoje cestovního ruchu. Cíli jsou ochrana a podpora zájmu obcí, zejména vzájemná spolupráce při obnově a rozvoji venkova. Svazek byl založen roku 1992 a v té době bylo členů 29 malých horských a podhorských obcí. Roku 2018 slučovat svazek 23 obcí. Jednotlivé obce také spolupracují s polskými partnery například při pořádání kulturních či sportovních akcí (DSO Orlické hory, 2012).

Dalším mikroregionem, v kterém obec působí a je jeho členem je Mikroregion Rychnovsko, který sdružuje obce bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou a pomáhá členským obcím především v působnosti právních předpisů, vidimace, legalizace, ochrany životního prostředí, poplatků a dalších jiných poradenských činností. Tento mikroregion byl založen roku 2004, kdy svazek založilo 26 členských měst a obcí. Dnes má svazek 30 členských obcí a jeho statutárním orgánem je sedmičlenné představenstvo. Centrem je město Rychnov nad Kněžnou (dso-rychnovsko, 2024)

4.1.2 Místní akční skupiny

Obec je členem sdružení SPLAV, který sdružuje celkem 31 obcí Rychnovska. Již od svého založení se sdružení zaměřuje na ochranu biodiverzity a životního prostředí, také na podporu soukromého podnikání, sociální stability a vzdělání dětí, mládeže i dospělých. SPLAV funguje i mimo projektovou činnost, a to prostřednictvím akcí pro veřejnost, informační a propagační činností nebo neformálními akcemi pro členy sdružení. Veškeré projekty a akce jsou podloženy strategickým plánem, který byl vytvořenou společně členy a

zaměstnanci místní akční skupiny. V čerpání dotací skrz tuto místní akční skupinu je Orlické Záhoří jednou z nejvíce aktivních obcí celého sdružení (Sdružení SPLAV, 2016).

4.1.3 Regionální seskupení

Regionálním rozdělením spadá obec Orlické Záhoří pod Euroregion Glacensis, a to již od roku 1996, což jej činí nejstarším euroregionem česko-polského regionu. Orlické Záhoří je jedním ze základajících členů. Tento euroregion s celým svým názvem Regionální sdružení Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis a Sdružení měst Kladské oblasti je významným evropským regionem, který sdružuje nejenom obce ale i celé kraje a vojvodstva na české i polské straně hranic. Hlavní snahou je podpora evropské jednoty, rozvoj vzájemných přátelských kontaktů mezi Českou republikou a Polskou republikou a také jejich spolupráce. Dále odstranění nerovnosti mezi regiony a snaha o ekonomické a sociální vyrovnání, zlepšení životních podmínek pro obyvatele žijící v pohraničí. Euroregion také spravuje tzv. fond malých projektů, z kterých poskytuje oprávněným žadatelům z obou stran hranice až 30 000 euro na žádost, a to především na neinvestiční projekty (Euroregion Glacensis, 2012).

Obec také spadá pod NUTS II. severovýchod, které sdružuje několik krajů, a to Královéhradecký, Liberecký a Pardubický. Hlavním zaměřením je podpora rozvoje infrastruktury a cestovního ruchu, modernizace prostředků veřejné dopravy a zlepšení dopravní dostupnosti mezi regiony, a v neposledním případě také zlepšení životních podmínek k životu v obcích a na venkově. Pro obce do 500 obyvatel jsou určeny především dotace ze Státního intervenčního fondu a z Integrovaného regionálního operačního programu (Regionální rozvojová agentura Východní Moravy, 2024).

4.2 SWOT analýza obce Orlické Záhoří

Obec Orlické Záhoří vypracovala strategický plán rozvoje na období let 2018–2023, v němž je obsažena i SWOT analýza obce. Díky analýze lze přehledně zjistit silné a slabé stránky obce, také příležitosti a hrozby z vnějšího prostředí. Vzhledem k roku 2023, kterým strategický plán obce skončil a následně byl vypracován nový lze stanovit, zda cíle vytyčené obcí opravdu byly naplněny.

Silné stránky obce:

- vysoká míra úspěšnosti ve využívání dotací;

- přátelské vztahy a spolupráce s přeshraničními partnerskými gminami;
- chráněná krajinná oblast Orlické hory;
- základní a mateřská škola, informační centrum;
- zachování venkovské charakteru krajiny;
- schválený územní plán obce;
- hasičský sbor a informační centrum;
- mírný růst obyvatel obce a následná výstavba nových rodinných domů;
- téměř nulová nezaměstnanost;
- turistické možnosti – kostel sv. Jana Křtitele, skiareály, osvětlený běžecký okruh nebo turistické trasy;
- chráněná krajinná oblast Orlické hory;
- v obci se nachází ordinace praktického lékaře, pošta a obchod;
- podnikatelé v obci;
- spolkové činnosti – hasiči, sdružení Za horami Orlické Záhoří.

Slabé stránky obce:

- daleko od větších měst;
- málo žáků v mateřské i základní škole;
- špatný stav hřiště pro děti u mateřské a základní školy;
- bezbariérovost budovy mateřské a základní školy i obecního úřadu;
- stěhování mladých obyvatel do měst;
- nedostatek startovacích bytů pro mladé obyvatele obce;
- nízký zájem obyvatel obce o místní knihovnu;
- nízký počet pracovních míst;
- chátrající budovy – objekt bývalé peletkárny, lesovna;
- v části Bedřichovky je špatný stav veřejného osvětlení;
- v části Jadrná chybí vodovod;
- také špatný stav chodníků v obci;
- chybějící technika k údržbě veřejných prostorů – sečení luk, příkopů nebo odklizení sněhu v zimě;
- chybějící technika k údržbě běžeckých tratí;
- nedostatek kontejnerů na komunální i tříděný odpad.

Příležitosti obce:

- vybudování bezbariérového přístupu do školy spolu s opravou vstupu do školy;
- zrenovování dětského hřiště u mateřské a základní školy;
- rekonstrukce budovy obecního úřadu, spolu s jejím rozšířením o bytové jednotky;
- podpora služeb v obci – pošta, informační centrum, lékaři, obchod, pohostinství;
- příprava a realizace projektu k vybudování lanové dráhy v části obce Jadrná;
- v části Jadrná vybudovat vodovod;
- odkup objektu bývalé peletkárny a její přestavba na třídírnu a druhotné zpracování odpadu spolu s environmentálním centrem;
- spolupráce s lokálními spolky a podpora společenského života obyvatel obce;
- revitalizace veřejného osvětlení.

Hrozby obce:

- zhoršení technického stavu objektů vlastněných obcí;
- nedostatek finančních prostředků;
- nespokojenost obyvatel a jejich následné stěhování mimo obec;
- snížení životní úrovně obyvatel obce;
- odchod mladých lidí za prací;
- nesoudržnost obyvatel s venkovem;
- stárnutí obyvatel;
- snížení počtu žáků jak v mateřské, tak základní škole, což by vedlo k nemožnosti jejího provozu;
- státní omezení příjmů rozpočtů obce v rámci úsporných opatření státu;
- nevyřešená situace s odpady;
- pokud by nastalo omezení provozu v městě Kvasiny, situace by vedla k navýšení míry nezaměstnanosti;
- zhoršení dopravní obslužnosti veřejnou dopravou.

4.2.1 Cíle rozvoje obce Orlické záhoří

Samotná vize obce vychází z vyhodnocení stávajícího profilu obce. Cílem je využít příležitosti k odstranění slabých stránek obce, a naopak posílit silné stránky obce. Snahou obce, je udržet typický venkovský ráz, který ovšem poskytuje možnost moderního života

občanům obce. Naplnit tyto cíle rozvoje chce obec za pomoci stanovených priorit, kterými jsou občanská vybavenost, technická a dopravní infrastruktura, péče o životní prostředí a krajinu, obnova tradic, kulturního dědictví a také památek, a v neposlední řadě podpora rozvoje potenciálu v oblasti turistiky.

V závislosti na těchto cílech navrhla obec opatření v jednotlivých prioritách. V prvním případě je zmíněna občanská vybavenost, kterou tou dobou tvořila budova obecního úřadu se zdravotním střediskem, knihovnou a turistickým informačním centrem, škola a hasičská zbrojnice. Rozsah občanské vybavenosti byl dostačující vůči potřebám obyvatel obce, proto v návaznosti na tuto skutečnost byla navržena pouze technická obnova již stávajících objektů.

Další prioritou je technická a dopravní infrastruktura, kde se jedná hlavně o vodovod, veřejné osvětlení, bezpečnost řešení vstupu u školy a místní komunikace. Vodovod v té době na území obce částečně chyběl a zbytek byl velice zastaralý. V plánu bylo řešení tohoto problému, avšak realizace byla finančně velmi náročná a k takovému projektu bylo třeba získání dotací. Veřejné osvětlení v části obce Bedřichovka, bylo v té době nedostačující, a proto obec navrhla provést v této části výměnu veřejného osvětlení a v celé obci provést pasportizaci veřejného osvětlení. Ohledně bezpečnosti řešení u školy, se jednalo hlavně o prostor před budovou. Budova školy je přímo u silnice, a nebyla zde žádná ochranná zídka. Obec měla v plánu vybudovat zídku a boční bezbariérový vstup do základní i mateřské školy.

Snahou obce je také udržení a oživení místních tradic, kulturního dědictví a památek. Z těchto důvodů obec každý rok pořádá mnoho tradičních akcí, jako je masopustní veselí, nebo adventní koncerty. Za významnou kulturní památku obce je považován kostel sv. Jana Křtitele, který se obec snaží udržovat v co nejlepším stavu a postupně jej renovovat.

Zmíněn je také potenciál turistického rozvoje. Obec disponuje mnoha místy, která mají solidní potenciál turistické oblasti. Na území obce se nachází již zmíněný kostel, naučné stezky, turistické trasy, cyklotrasy, udržované lyžařské běžkařské trasy a osvětlený běžkařský okruh. Návrhem obce bylo vybudování potřebné infrastruktury, která by sloužila k zpřístupnění již stávajících turistických aktivit. A zároveň také rozšířit nabídku těchto aktivit, a to například výstavbou lanové dráhy a parkoviště v části obce Jadrná, rozšířit lyžařské běžecké trasy a vytvoření samoobslužného informačního centra.

4.3 **Strukturovaný rozhovor se starostou obce Orlické Záhoří**

V závislosti na prostudování strategického plánu obce, bylo záměrem se za pomoci rozhovoru se starostou Vojtěchem Špinlerem dozvědět, zda vytyčené cíle obce byly naplněny, či nikoli.

4.3.1 **Jaké cíle se podařilo realizovat v letech 2018–2023:**

Pan Špinler odpověděl na otázku naplnění cílů v SWOT analýze a Strategickém plánu obce v letech 2018–2023 tak, že prioritou občanské vybavenosti realizace předčila očekávání obce. Mimo vytyčených cílů, se podařilo odkoupit objekt bývalé továrny na pelety, včetně celého areálu, a zrekonstruovat jej na moderní budovu. Zde jsou dnes sklady a dílny technických služeb obce, hasičská zbrojnice, velký kulturní sál s moderně vybavenou kuchyní, dílna keramického kroužku s vybavenou pecí a hrnčířskými kruhy, kam chodí tvořit keramiku děti z české i polské strany hranice. Tato budova bývalé továrny je dnes plně využita k pořádání kulturních akcí. Také dostatečně zajišťuje hasičům moderní zázemí a garáže pro jejich veškerou techniku. Zároveň se podařilo do tohoto areálu umístit vybavený sběrný dvůr, kde jsou dostatečné prostory na ukládání tříděného odpadu, dále lisů na lisování papíru a plastu, digitální autováhy na vážení odpadu, drtič dřeva, nebo kontejnery na uložení odpadu. Tento objekt s dnešním názvem Orlickohorské centrum naprosto předčil očekávání a svými prostory i potřeby obce.

Z důvodu zvýšeného zájmu o četbu, se obci podařilo zachovat knihovnu, vytvořit pro ni nové prostory a před obecním úřadem instalovat tzv. knihostrom, který je volně přístupný. Místní obyvatelé i chalupáři si zde mohou po celý den vyměňovat knihy.

Mimo tyto aktivity byla další prioritou především obnova technické a dopravní infrastruktury. V této oblasti díky státnímu fondu životního prostředí byl zrekonstruován a prodloužen vodovod do dalších částí obce tak, že dnes jsou části Jadrná i Kunštát celé pokryté vodovodní sítí. V rámci výstavby obec vybuodovala novou vodárnu a zároveň nový zdroj pitné vody, který dostatečně pokrývá potřeby stávajících objektů i objektů budoucích. Dopravní situace u školy byla úspěšně a moderně zrealizována, a to včetně bezbariérového přístupu, oplocení areálu školy a výstavby moderního dětského hřiště.

Veřejné osvětlení v obci Orlické Záhoří v katastrech Kunštát, Jadrná a Bedřichovka bylo kompletně rekonstruováno a vybaveno tzv. antismogovými LED svítilnami, které jsou

nejenom velice ekonomické, ale zároveň nevytváří světelný smog a mají nižší spotřebu, což je činí i ekologickými.

Pasportizace veřejného osvětlení místních komunikací, stromů a další infrastruktury obec již nerealizovali, neboť v průběhu času vznikl portál GEOfun, který plně nahrazuje papírové pasporty a je kompletně digitalizovaný.

Starosta pozitivně hodnotí udržení kulturních a sportovních tradic v obci, které jsou stále více navštěvovány. Díky orlickohorskému centru a prostorám víceúčelového sálu je dnes možnost využití kino projekce, kde se již druhým rokem pořádá akce česko-polské vaření, které je ukázkou místní české a místní polské kuchyně. Zde mohou občané i chalupáři ochutnat například golombki, bigos, nebo českou svíčkovou. S možností využití prostor sálů se stal tradicí i benefiční ples pořádaný vždy po novém roce pro potřeby malého Patrika Krejčího. Tradiční sportovní kulturní akcí je každoročně pořádaný závod na saních rohatých, kterých si loni užili závodníci až z pěti zemí světa. Vesnici také každým rokem ozdobí nové sochy a výtvary řezbářů, které se tvoří při závodech Kunštátský drvoštěp.

Obrázek 37 Akce Kunštátský drvoštěp, vyřezávání soch ze dřeva v Orlickém Záhoří

Zdroj: vlastní zpracování

V oblasti turistiky, kterou obec dlouhodobě podporuje se každoročně z dotací a peněz z rozpočtu obce upravují běžecké trasy i osvětlený okruh strojem Pisten bully, který je dnes nejmodernějším strojem na úpravu běžeckých tras. Obec ve velkém podporuje nejen běžecké lyžování, ale i cykloturistiku a pěší turistiku. Vydává několik publikací s místy, která mohou návštěvníci hor a obce v okolí navštívit. Publikace různých stezek, ať je to sklářská, pěší po sakrálních památkách nebo po předválečném opevnění.

Když v okolních obcích vznikaly nové rozhledny, obec namísto výstavby rozhledny využila toho, že je vlastníkem areálu a kostela sv. Jana Křtitele, z jeho věže udělala turisticky přístupnou vyhlídku a z půdních prostor vytvořila galerii. Do věže byl osazen nový zvon sv. Jana Nepomuckého, do lodě instalována výstava práce místních sklářů a malířů barokního skla. V zadní části kostela byly instalovány interaktivní makety, díky čemuž je nabízena zajímavá nabídka turistických atrakcí v okolí. Kostel je více jak dvacet let opravován a udržován, je místem, kde se vzájemně doplňují a provozují světské i církevní záležitosti, jako adventní koncerty a zpívání dětí z místní základní a mateřské školy, pořádání varhanních nebo houslových koncertů. A samozřejmě se zde konají i křtiny, svatby a pohřby.

Obrázek 69 Kostel sv. Jana Křtitele v Orlickém Záhoří

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.2 **Jaké cíle se nepodařilo zcela či pouze částečně realizovat:**

Jedním z negativně zhodnocených cílů Vojtěchem Špinlerem, je neudržení obvodního, dětského a zubního lékaře. Místní obyvatelé musí dojíždět do větších měst, protože tyto služby již dnes nenabízejí ani okolní obce. Sice se v obci nachází stále velmi dobře vybavena ordinace, a lékařům byl nabízen příspěvek na dopravu a ordinaci zdarma, přesto se nikdo, kdo by praxi obvodního lékaře či zubaře převzal nenašel. To je však bohužel v dnešní době problém téměř ve všech regionech.

Velkým negativem obce, která má finanční prostředky a zájem vybudovat v rámci bezpečné dopravy a infrastruktury na většině obce chodníky, je bohužel problém souhlasu orgánu státní správy. Jejich nesouhlas s touto výstavbou je z důvodu ochrany přírody a ochrany Chráněná polního, vlivu na Naturu 2000 a celkově na Chráněnou krajinnou oblast Orlické hory.

4.3.3 **Jaké jsou budoucí plány s obcí:**

Po zhodnocení předchozích let si je obec vědoma toho, že se musí soustředit na turistické atraktivitu a podporovat především turistický ruch, protože většina obyvatel v této oblasti pracuje a žije je to. Mladé rodiny, které přicházejí nechtějí pracovat v lese nebo v zemědělství, tak jak zde bylo dříve, ale práce například v ubytovacích nebo stravovacích zařízení je vyhledávána. Z těchto a dalších důvodů je prioritou obce výstavba velkého a moderního skiareálu, který v zimní sezóně přepraví nejen lyžaře na sjezdovku, ale i běžkaře na hřeben Orlických hor, kde mohou využít běžeckou magistrálu, u které končí lanová dráha horní stanicí. U spodní stanice je již dříve zmíněný osvětlený běžecký okruh a dvě velkokapacitní parkoviště. Záměrem je vhodné umístění tohoto areálu mimo zastavěnou část obce, kde provoz lanové dráhy nebo například hluk ze sněžných děl nenarušuje život místních obyvatel, a naopak většině z nich přináší pracovní příležitosti. S rozvojem Skiareálu Orlické Záhoří a Skiarény Orlické Záhoří je úzce spjatý i rozvoj a výstavba ubytovacích kapacit a služeb s nimi spojenými, jako je stravování, praní prádla, doprava, údržba a služby jako půjčovny nebo servisy.

Navazující prioritou příštích let je vybudování ubytovací kapacity, a to především v dnes již nevyužívaných budovách tak, aby nehyzdily obec a byl z nich nějaký užitek. A také rekonstrukce obecních bytů, aby místní obyvatelé bydleli v co možná nejlepších podmínkách. K tomuto uvedenému už je pouze navazující rozvoj infrastruktury a tím je

myšleno rozšiřování a modernizování vodovodu, kanalizace a další infrastruktury potřebné k rozvoji obce. Obec se snaží zachovat vesnický ráz, a to za pomoci rozmístění a stylu nově budovaných objektů. To vzhledem k rozptýlené zástavbě z důvodu velkých vzdáleností předem uvedenou infrastrukturu prodražuje.

V rámci využití území, chce obec více nabídnout a spolupracovat v oblasti ochrany přírody. Soustředit turisty na turistické stezky ale zároveň jim umožnit prohlédnout si ptačí oblast Natura 2000 a další zajímavé stezky, které nabízí a spravuje správa chráněné krajinné oblasti a využít tím přírodní potenciál daného území. Například národní přírodní rezervace Trčkov, niva řeky Divoké Orlice nebo mokřady v Zelence.

Budoucí snahou obce je také modernizovat a vybavovat místní základní a mateřskou školu z důvodů toho, aby mladí lidé v obci zůstali a neodcházeli z hor jinam.

5 Zhodnocení výsledků

V této části bakalářské práce jsou shrnuty a porovnány informace ze SWOT analýzy obce Orlické Záhoří, cílů obce ze strategického plánu a rozhovoru se starostou Vojtěchem Špinlerem. U nepříznivých bodů je navíc navržena možnost řešení.

Prvním bodem, který je třeba zmínit, je obcí ne zcela správně vytvořená SWOT analýza, a to konkrétně u příležitostí a hrozeb. Hlavním předpokladem kategorie příležitosti a hrozby je jejich původ ve vnějším prostředí. V případě SWOT analýzy vytvořenou obcí Orlické Záhoří jsou však do této kategorie zahrnuty i některé aspekty vnitřního prostředí. Například u příležitostí obcí je nesprávně uvedena podpora služeb nebo vybudování bezbariérového přístupu do školy. Jako příklady aspektů vnějšího prostředí lze uvést získání dotací z Evropské unie a státních fondů, vytvoření podmínek pro podporu podnikání, rozvoj infrastruktury nebo rozvoj cestovního ruchu využitím přírodních a historických zdrojů.

Ač nebyla SWOT analýza vypracována zcela správně, jednotlivé cíle obce vychází přímo z ní. Proto by bylo nejvhodnější ji přepracovat. Každopádně obec rozdělila tyto cíle rozvoje do pěti stanovených oblastí, kterými jsou občanská vybavenost, technická a dopravní infrastruktura, péče o životní prostředí a krajinu, obnova tradic, kulturního dědictví a také památek a podpora rozvoje potencialů v oblasti turistiky. Po rozhovoru se starostou a porovnání cílů obce lze vyvodit příznivé výsledky a naplnění mnoha stanovených cílů a projektů.

Co se týče občanské vybavenosti, za jeden z největších úspěchů obce lze považovat objekt Orlickohorské centrum, které má mnoho užitku pro obec a občany. Tento bod byl obsažen ve slabých stránkách obce, jako chátrající budova, kterou bylo cílem zrekonstruovat, což se podařilo. Objekt řeší problém umístění technických strojů obce, sběrného dvoru, hasičské zbrojnice a kulturního sálu. Podporuje tím životní prostředí, skrz třídění odpadů, a kvalitu života občanů, pořádáním kulturních akcí. Na základě toho lze usoudit, že se jedná o nadmíru vydařený projekt obce, ze kterého těží občané, spolky, kroužky i samotná obec.

Problémem v občanské vybavenosti je ovšem nepřítomnost praktického, dětského a zubního lékaře v obci i blízkém okolí. Starosta obce v rozhovoru uvedl, že je v obci zřízena plně vybavená ordinace, a potencialním lékařům byl dokonce nabízen příspěvek na dopravu do místa výkonu práce. Přesto se lékaře nepodařilo získat. Možností řešení tohoto

problému může být spolupráce s okolními obcemi a získání dočasného lékaře na sdílené bázi. Jinou možností je individuální jednání občanů a využití telemedicínské služby, tedy lékařskou pomoc či konzultaci na dálku. To může dočasně kompenzovat absenci lékaře v obci Orlické záhoří.

Dalším přetrvávajícím problémem je nízký počet obyvatel a dětí, které by chodili do škol. Ač se obec snaží aktivně řešit tento problém, pomocí rekonstrukce a budování obecních bytů, stále hrozí uzavření škol z důvodu malého počtu žáků, což by mohlo způsobit následný odchod rodin s dětmi z obce. Nejbližší školy v okolí jsou zhruba 15 kilometrů vzdálené a v zimním období se může stát, že se autobus s dětmi nedostane přes vrcholky hor. Z těchto a dalších důvodů se obec snaží udržet rodiny s dětmi v obci. Možností udržení obce je propagace základní a mateřské školy v okolí České i Polské republiky. Také může být možností zavedení specializovaných programů nebo kurzů, které by mohli přilákat zájem. Další možností může být modernizace a vylepšení školních zařízení, o což obec postupně usiluje.

Prioritou v oblasti technické a dopravní infrastruktury bylo vybudování vodovodu v části Jadrná. Obci se podařilo opět předčít své plány a vybudovat novou vodárnu, což občanům zajistilo nový zdroj pitné vody. Ovšem ne všechny plány v této oblasti se podařilo s úspěchem naplnit. Například otázka bezpečné dopravy a vybudování chodníků v obci takový úspěch nesklidilo. Nadále ve velké části obce chybí přítomnost chodníků, ačkoli obec disponuje finančními prostředky. Problémem je nesouhlas státní správy kvůli ochraně přírody a Chrástala polního. Možností řešení tohoto problému může být aktivní komunikace se státní správou ve snaze nalezení kompromisního řešení, nebo spolupráce s odborníky, kteří v oblasti bezpečnosti a ochrany přírody mohou přinést novou perspektivu a nápady k vyřešení problému.

Dnes za nejvíce se rozvíjející a stěžejní oblast Orlického Záhoří lze zcela jasně považovat turistický ruch. Spolu s tímto bodem úzce souvisí kulturní a sportovní tradice obce, které jsou každým rokem hojněji navštěvované. Častými návštěvníky nejsou pouze obyvatelé obce a chalupáři, ale také zahraniční sousedé, a obyvatelé okolních vesnic, kteří si mohou užívat akcí pořádaných obcí v každém ročním období.

V zimě se turisté i místní obyvatelé obce mohou těšit z oblíbených běžeckých tras, viz příloha 6, osvětleného běžeckého okruhu a od letošního roku také ze Skiareálu Orlické

Záhoří, který představuje novou atraktivitu pro klasické lyžaře. V létě je také mnoho možností strávení příjemné dovolené v této lokalitě. V obci a jejím okolí se nachází cyklotrasy a stezky pro pěší turistiku, například naučná stezka S Kačenkou po stopách sklářů, anebo po opevněních z předválečného období. Stezek je velké množství a různými stupni náročnostmi, jsou tedy vhodné pro nadšence hor, ale i rodiny s malými dětmi.

Velká snaha obce spočívá v udržení mladých obyvatel a možnosti větší nabídky pracovních příležitostí pro ně. Nicméně, pokud mladí nemají možnost pracovat na dálku tzv. home office, který je populárním od doby covidu, a nechtějí se zaměřit na práci v gastronomii, ubytovacích službách, zemědělství a lesnictví nebo ve vzdělávání na místní mateřské a základní škole, setkávají se s omezenými možnostmi zaměstnání ve srovnání s městem. V důsledku toho by obec měla pokračovat ve svých cílech, rozvíjet infrastrukturu a podnikatelské prostředí, které by podpořilo růst nových sektorů. Tato strategie by mohla zahrnovat také partnerství s místními podniky a vzdělávacími institucemi, aby podporovalo odborné vzdělání a podnikání v regionu.

5.1 Potenciál místních podniků

Rozvoj obce by také podpořila spolupráce s lokálními podniky a majiteli. Místní cukrárna Kyhanka, která je velmi populární u občanů i návštěvníků obce, by při navázání spolupráce, například formou organizace občerstvení při obecních akcích, mohla přilákat více návštěvníků akcí.

Momentálně obec podporuje místní obchod se smíšeným zbožím, který se nachází v prostorách obce, nižší částkou nájemného. Autorem navrhnoutou obecní podporou obchodu je možná spolupráce při různých akcích, a také získání dotací z možných fondů.

Obec také spolupracuje s majiteli lesů, kteří poskytují dřevo na místní kulturní akce, například na akci Kunštátský drvoštěp. Majitelé lesů dále umožňují průjezd přes své pozemky pro běžecké tratě jakožto podporu zimních sportů, a také pro cyklotrasy v letních měsících. Obec ve vzájemném souladu udržuje dopravní infrastrukturu lesních cest. Navrženou možností spolupráce mezi majiteli lesů a obcí je ochrana přírodního prostředí a biodiverzity, dále také obecní podpora akcí zaměřených na obnovu a znovuzalesnění poškozených nebo kácených lesů. Jinou možností podpory majitelů lesů může být informovanost o nejvýhodnějších praktikách v lesním hospodářství, dostupných dotací pro

lesní hospodáře a pořádání vzdělávacích programů pro zvýšení povědomí o udržitelném hospodaření v lesích.

Obec úzce spolupracuje s lokální firmou Ekolife, která nabízí návštěvníkům jízdy na koni, což obec propaguje ve svých brožurách a informačním centru. Nabízí se spolupráce podniku a obce při pořádání kulturních i sportovních akcí.

6 Závěr

Na základě poznatků při zpracování této bakalářské práce, lze říci, že Orlické Záhoří je obec s bohatým potenciálem, i tak má několik málo problémů, kterých si je vědoma a klade si za cíl jejich aktivní řešení. Hlavní problém identifikovaný obcí je nízký počet obyvatel a tím i žáků v mateřské a základní škole, na základě čeho hrozí riziko uzavření obou škol. Obec se snaží nalézt opatření pro zachování obou vzdělávacích institucí a zároveň se vypořádává s absencí lékařské péče a špatnou dopravní infrastrukturou, především bezpečného provozu a absence dostatečného počtu chodníků.

Přestože tyto skutečnosti existují, má Orlické Záhoří silné stránky a příležitosti, kterých využívá pro svůj budoucí rozvoj. Obec si cení svého zachovalého horského krajinného rázu a dbá na něj při současné modernizaci, rekonstrukci a budování nových objektů, které aktivně podporují kulturní a sportovní život obce, spolu s rozvojem turistického ruchu. Tyto aspekty jsou klíčové pro udržení ekonomického a sociálního života v obci. Bakalářská práce je zaměřená na možnosti rozvoje, a v této obci je patrné, že největší možností rozvoje je zaměření na turistický ruch. Obec se významně zaměřuje na rozvoj turistiky, využívá svou polohu Chráněné krajinné oblasti Orlické hory, kde je mnoho přírodních rezervací a památek. Dále využívá blízkost Polské republiky s nabídkou mnoha turistických aktivit. Podporuje výstavbu naučných stezek a cyklotras v samotné obci i jejím okolí, a v zimním období nabízí možnosti pro běžkaře a lyžaře díky dobře připraveným běžeckým trasám, okruhu a skiareálu.

V úvodu praktické části je představena obec Orlické Záhoří a dále SWOT analýza obce, která identifikuje silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby, z čehož obec vytvořila svou strategii a konkrétní cíle. Následně byl uskutečněn rozhovor se starostou obce Vojtěchem Špinlerem, který poskytl náhled na to, zda byly stanovené cíle dosaženy, či nikoli a jaké jsou budoucí plány obce. Informace získané ze SWOT analýzy, stanovených cílů a rozhovoru se starostou obce byly vzájemně porovnány. Na základě tohoto porovnání bylo u nenaplněných cílů navrženo řešení, které by danou situaci mohlo zlepšit.

Celkově lze konstatovat, že Orlické Záhoří je obec, která se aktivně snaží čelit svým slabým stránkám a využívá naopak ty silné k podpoře rozvoje a zlepšení života svých občanů. S budoucí úpravou SWOT analýzy, pevnou strategií, otevřeným přístupem k inovacím a rozvoji se Orlické Záhoří jeví jako obec s velkým potenciálem.

7 Seznam použitých zdrojů

- BLAŽEK, Jiří a UHLÍŘ, David. 2002.** *Teorie regionálního rozvoje: nástin - kritika - klasifikace.* Praha : Karolinum, 2002. 8024603845.
- ČSÚ. 2014.** ČSÚ. *www.czso.cz.* [Online] ČSÚ, 20. prosinec 2014. [Citace: 8. únor 2024.] Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-4111-03--metodicke_vysvetlivky.13-4111-03.
- DĚDKOVÁ, Jaroslava. 2012.** analýza SWOT. *katedra výrobních systémů TUL.* [Online] 17. prosinec 2012. [Citace: 28. únor 2024.] Dostupné z: http://www.kvs.tul.cz/download/educum/MZ05/VY_03_057.pdf.
- DSO Orlické hory. 2012.** DSO Orlické hory - Dobrovolný svazek obcí. *orlickehory.eu.* [Online] 2012. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <http://orlickehory.eu/dsooh/>.
- dso-rychnovsko. 2024.** DSO Mikroregion Rychnovsko: Titulní stránka. *dso-rychnovsko.* [Online] 3. leden 2024. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <http://www.dso-rychnovsko.cz/>.
- Euroregion Glacensis. 2012.** Euroregion Glacensis. *euro-glacensis.* [Online] 2012. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <https://www.euro-glacensis.cz/>.
- Eurostat. 2005.** Legislation on amendments of the NUTS classification. *EUR-lex.* [Online] eurostat, 25. listopad 2005. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1412076854301&uri=CELEX:32005R1888>.
- GRASSEOVÁ, Monika. 2006.** Využití SWOT analýzy pro dlouhodobé plánování. *ProQuest.* únor 2006, stránky 48 - 55.
- HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠTÁK, Michal a ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. 2015.** *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova.* Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze PEF, 2015. 978-80-213-1413-9.
- JEŽEK, Jiří. 2014.** *Regionální rozvoj.* Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2014. 978-80-261-0462-9 .
- Laba. 2023.** Co je to SWOT analýza a proč ji podniky potřebují? *Laba.* [Online] 29. srpen 2023. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <https://l-a-b-a.cz/blog/46-co-je-to-swot-analyza-a-proc-ji-podniky-potrebuji>.
- JARÝ, Čestmír. 2018.** *Mezoeconomika.* Plzeň : GRANT journal , 2018. 1805-0638.
- BUČEK, Antonín. 1993.** *Obnova ekologické stability venkovské krajiny.* 44-45, Brno : ZO ČSOP Veronica, 1993, Sv. 2. ISSN 1213-0699 .
- PERLÍN, Radim. 2005.** Ministerstvo vnitra České republiky. *www.mvcr.cz.* [Online] Ministerstvo vnitra České republiky, 4. březen 2005. [Citace: 8. únor 2024.] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/perlin-pdf>.
- Regionální rozvojová agentura Východní Moravy. 2024.** ROP NUTS II Severovýchod. *Regionální rozvojová agentura Východní Moravy.* [Online] 2024. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <https://www.rravm.cz/Dotacni-programy/Regionalni-operacni-programy/ROP-NUTS-II-Severovychod>.
- Sdružení SPLAV. 2016.** Sdružení SPLAV, z.s. *Sdružení SPLAV.* [Online] 2016. [Citace: 29. únor 2024.] Dostupné z: <https://www.sdruzenisplav.cz/#site-header>.

STEJSKAL, Jan a KOVÁRNÍK, Jaroslav. 2009. *Regionální politika a její nástroje.* Praha : Portál s.r.o, 2009. 978-80-7367-588-2.

SVOBODOVÁ, Hana a VĚŽNÍK, Antonín. 2014. is.muni.cz. *Přístupy k vymezování venkova - IS MUNI.* [Online] Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2014. [Citace: 8. únor 2024.] Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js14/g_venkov/web/pages/02-pristupy-k-vymezovani.html. CZ.1.07/2.2.00/28.0041.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. 2007. *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji.* Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. 978-80-7395-019-4 .

ŠÍP, Jiří a kolektiv, a. 2020. *Venkovský cestovní ruch.* Brno : Společnost vědeckých expertů cestovního ruchu (SVECR), z.s., 2020. ISBN 978-80-210-9593-9 (online ; pdf).

VOŠTA, Milan. 2011. *Udržitelný rozvoj venkovského prostoru České republiky v kontextu nástrojů Evropské unie.* Praha : Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2011. MSM6138439909.

WOKOUN, René, MATES, Pevl a KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava. 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy.* Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2011. 978-80-7380-304-9.

WOKOUN, René, a další. 2008. *Regionální rozvoj, východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a plánování.* Praha : Linde Praha a.s., 2008. 978-80-7201-699-0.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Aktéři prostorového (regionálního) rozvoje.....	18
Obrázek 2 Aglomerační výhody	30
Obrázek 3 Akce Kunštátský drvoštěp, vyřezávání soch ze dřeva v Orlickém Záhoří.....	46
Obrázek 4 Kostel sv. Jana Křtitele v Orlickém Záhoří.....	47

8.2 Seznam tabulek

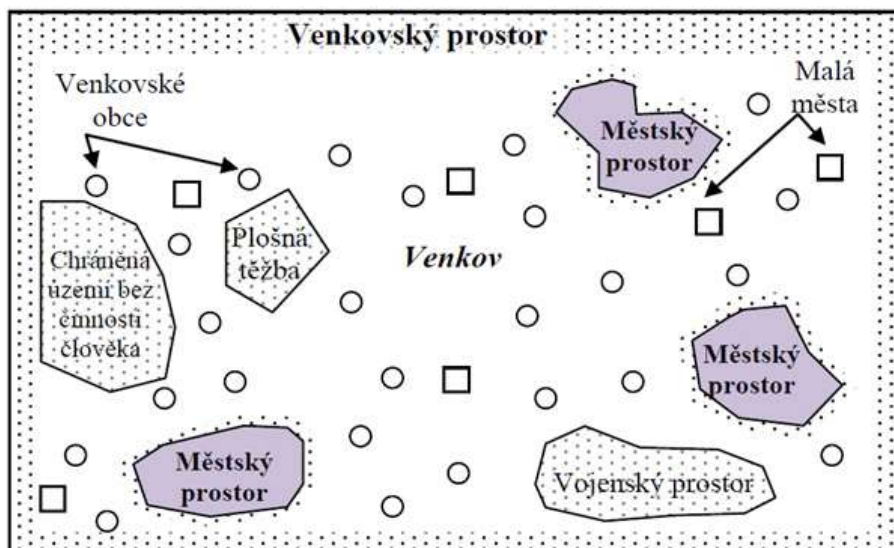
Tabulka 1 Rozdělení venkovských sídel a jejich vymezení	14
Tabulka 2 Rozdělení jednotlivých typů nástrojů, jejich použití a příklady	35

8.3 Seznam příloh

Příloha 1	Prostorová strukturace území z hlediska přístupů k vymezení venkova	58
Příloha 2	Rozdělení a použití kvantitativních metod analýzy	58
Příloha 3	Rozdělení NUTS 2 v České republice	59
Příloha 4	Rozdělení a popis Northových požadavků na správný chod exportního sektoru.....	60
Příloha 5	Rozdělení SWOT analýzy na jednotlivé části, pozitivní a negativní vlivy, a vnější a vnitřní prostředí	61
Příloha 6	Upravené běžecké tratě v obci Orlické Záhoří a jejím okolí	62
Příloha 7	SWOT analýza obce Orlické Záhoří ze strategického plánu rozvoje obce Orlické Záhoří na období let 2018–2023	63
Příloha 8	Strukturovaný rozhovor se starostou obce Vojtěchem Špinlerem.....	64

9 Přílohy

Příloha 1 Prostorová strukturace území z hlediska přístupů k vymezení venkova

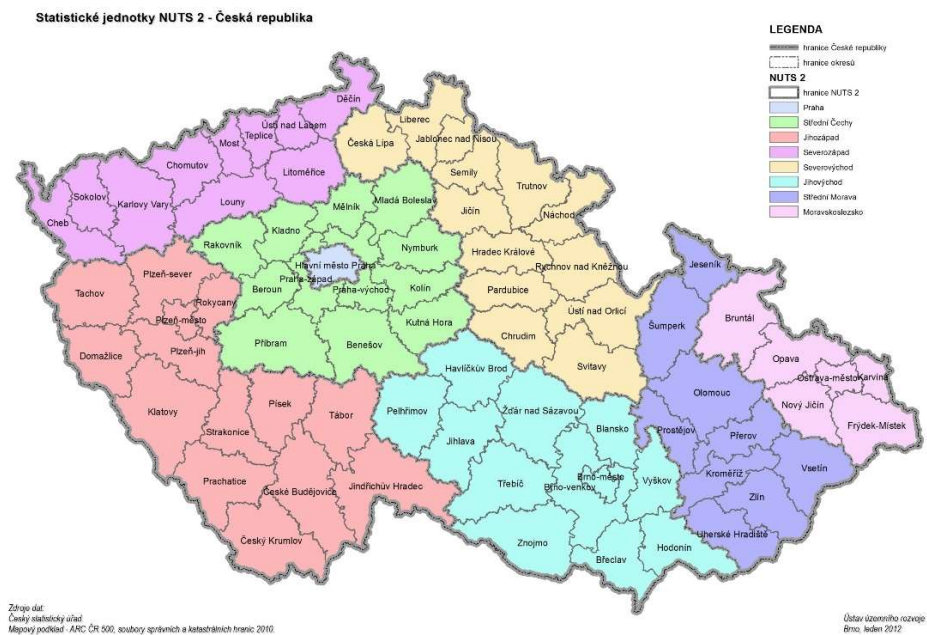
Zdroj: SVOBODOVÁ (2014)

Příloha 2 Rozdělení a použití kvantitativních metod analýzy

Metoda	Cíl	Použití
metoda generalizace textu	zajištění nových informací	zobecněním se vyberou důležitá fakta a vztahy, a od méně důležitých se upouští
kartografická metoda	charakteristika regionů a nalezení geografických zákonitostí	analýza konkrétního odvětví symboly u dvou map se sjednotí na jedné mapě a tím se určují zemědělské regiony apod.
metoda analýzy vzdáleností v n-rozměrném prostoru	seskupení n-menších areálů s určitým počtem m-faktorů do nižšího počtu regionů	výpočetní techniky
metoda vymezení nodálních regionů	ověření vztahu a vzájemných vazeb mezi areály a centry	vztahy se zpracovávají pomocí popisem, kartograficky a numericky

Zdroj: vlastní zpracování, WOKOUN, a další (2011)

Příloha 3 Rozdělení NUTS 2 v České republice

Zdroj: Ústav územního rozvoje (2022)

Příloha 4 Rozdělení a popis Northových požadavků na správný chod exportního sektoru

kategorie	požadavek
1.	Vymezení regionu by se mělo vztahovat na území s kolektivní exportní základnou.
2.	Úspěch ve vývozu zboží z daného regionu přímo ovlivňuje jeho ekonomický růst.
3.	Exportní základna hraje klíčovou roli v určování příjmů v regionu a formuje také jeho obchodní prostředí.
4.	Průmysl není pouze jediný faktor určující exportní základnu.
5.	Metodou pokusu a omylu probíhá proces specializace regionu na vývozu.
6.	North tvrdí, že kvůli odlišným vlastnostem regionu bude jejich rozvoj vždy nerovnoměrný
7.	S růstem příjmové úrovně v regionu se zvyšuje i úroveň úspor a investic.

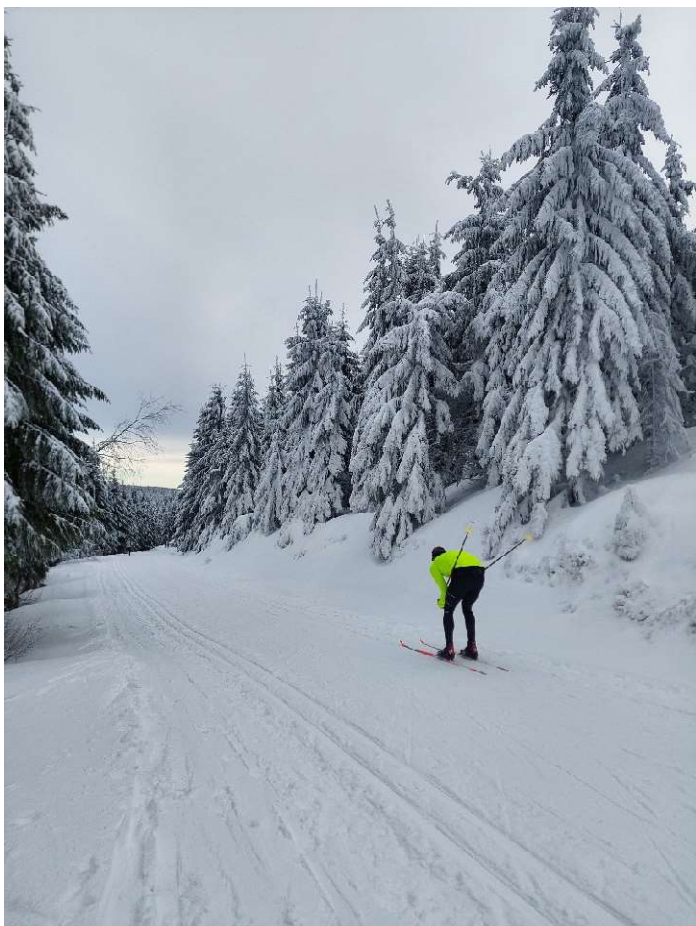
Zdroj: vlastní zpracování, WOKOUN (2008)

Příloha 5 Rozdělení SWOT analýzy na jednotlivé části, pozitivní a negativní vlivy, a vnější a vnitřní prostředí

Zdroj: vlastní zpracování Laba (2023)

Příloha 6 Upravené běžecké tratě v obci Orlické Záhoří a jejím okolí

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 7 SWOT analýza obce Orlické Záhoří ze strategického plánu rozvoje obce Orlické Záhoří na období let 2018–2023

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - velká úspěšnost využívání dotačních titulů - velmi dobře rozvinutá přeshraniční spolupráce s partnerskými gminami - základní a mateřská škola v obci - hasičský sbor, informační centrum, knihovna - pozvolný růst počtu obyvatel - výstavba nových rodinných domů - téměř nulová nezaměstnanost - nevelká vzdálenost od zóny Kvasiny - venkovský ráz krajiny - schválený Územní plán obce - fungující péče o veřejné prostranství - starousedlíci - turistické zajímavosti – kostel sv. Jana Křtitele, osvětlený lyžařský běžecký okruh, skiareály Jadrná, Bedřichovka a Černá Voda, linie lehkého opevnění, turistické trasy - chráněná krajinná oblast Orlické hory - ordinace praktického lékaře, pošta a obchod přímo v obci - průtahová silnice obcí v dobrém stavu - podnikatelé v obci - spolková činnost obyvatelstva – hasiči, sdružení Za horami Orlické Záhoří 	<ul style="list-style-type: none"> - poměrně velká vzdálenost od větších měst - nízký počet žáků MŠ a ZŠ - malý počet pracovních míst - stěhování mladých do měst - špatný stav hřiště u MŠ a ZŠ - budovy MŠ a ZŠ ani obecního úřadu nejsou bezbariérové - nevyužitý turistický potenciál - chátrající objekty – budova bývalé peletkárny - špatný stav místních komunikací ve vlastnictví obce - špatný stav veřejného osvětlení v Bedřichovce - nezájem obyvatel o místní knihovnu - absence vodovodu v místní části Jadrná - nedostatek kontejnerů na komunální a tříděný odpad - špatný stav chodníků - chybějící technika k údržbě veřejných prostor – sečení luk, příkopů, v zimě odklizení sněhu, námraz apod. - chybějící technika k údržbě běžeckých tras, které nelze upravovat rolbou - nedostatečné počet startovacích bytů pro mladé

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - úprava nebezpečného místa při vstupu do ZŠ a MŠ a vybudování bezbariérového přístupu do školy - obnova dětského hřiště u ZŠ a MŠ - podpora udržení služeb přímo v obci – pošty, informačního centra, lékařů, obchodu, pohostinství - rekonstrukce budovy obecního úřadu a její rozšíření o bytové jednotky - příprava a realizace projektu na vybudování lanové dráhy v Jadrné - spolupráce s místními spolky, podpora společenského života, povzbuzení obyvatel ke spolupráci a aktivnímu životu - revitalizace veřejného osvětlení s cílem úspor elektrické energie - odkoupení objektu bývalého peletkárny a její přestavba na environmentální centrum s třídírnou a druhotným zpracováním odpadů - vybudování vodovodu v místní části Jadrná 	<ul style="list-style-type: none"> - zhoršování technického stavu objektů ve vlastnictví obce - nedostatek finančních prostředků na investiční i neinvestiční aktivity obce - nespokojenost obyvatel a jejich stěhování mimo obec - snížení počtu žáků MŠ a ZŠ – neschopnost obce dotovat její provoz - omezení příjmů rozpočtu obce ze státního rozpočtu v důsledku úsporných opatření státu - pokračující zhoršování už nyní špatné dopravní obslužnosti veřejnou dopravou - snižování životní úrovně obyvatel - odchod mladých lidí za prací - nesoudržnost obyvatel s venkovem - nevyřešení nakládání s odpady - stárnutí obyvatelstva - omezení provozu v průmyslové zóně Kvasiny by vedlo k navýšení míry nezaměstnanosti

Zdroj: Strategický plán rozvoje obce Orlické Záhoří na období let 2018–2023

Příloha 8 Strukturovaný rozhovor se starostou obce Vojtěchem Špinlerem

1) Jaké cíle se Vám podařilo realizovat v oblasti občanské vybavenosti ze strategického plánu obce sestaveného v letech 2018–2023?

Jsem velmi rád, protože se nám podařilo v občanské vybavenosti, že realizace projektů předčila naše očekávání. Mimo stanovené cíle, uvedené ve strategickém plánu, se podařilo odkoupit bývalou peletkárnu, včetně celého okolního areálu, a v programu Ministerstva pro místní rozvoj – Brownfield, se podařilo rekonstruovat v částce 35 000 000 bývalou peletkárnu na moderní budovu, která se nazývá Orlickohorské centrum. Dnes lze říci, že se nám podařilo vybudovat objekt, v kterém se nachází sklady a dílny technických služeb obce, hasičská zbrojnice, velký kulturní sál spolu s velice moderně vybavenou kuchyní. Dále se

zde také nachází keramická dílna s pecí a hrnčířskými kruhy pro školní kroužek, kam chodí děti ze školy a školky z Polska i Česka. Tato nová a velká budova bývalé továrny na peletky je dnes plně využita a pořádají se zde i kulturní akce, soukromé i obecní. Zajišťuje skvělé moderní zázemí pro místní spolek hasičů, a garáže pro veškerou techniku. Dále se nám také podařilo vyřešit otázku sběrného dvoru, který se nám podařilo umístit do tohoto areálu, který má dostatečné prostory k třídění a ukládání tříděného odpadu, dále zde máme také lisy na papír i plast, digitální autováhu na vážení odpadu a drtič dřeva. A také kontejnery na uložení odpadu.

V obci se také opět vrátil zájem o četbu. Podařilo se nám zachovat knihovnu a byli pro ni vytvořeny nové prostory u vchodu do obecního úřadu. Také jsme před obecní úřad umístili tzv. knihostrom, který byl vytvořen řezbářem na akci Kunštátský drvoštěp, podobně jako mnoho soch v naší obci. U knihostromu se mohou scházet místní, chalupáři i návštěvníci a mohou si zde vzájemně vyměňovat knihy, nebo je darovat, pokud už jim doma nenesou užitek.

V oblasti technické a dopravní infrastruktury bylo prioritou za pomoci státního fondu životního prostředí prodloužit a zrekonstruovat vodovod. Chtěli jsme rozvést vodovod po celé obci a pokrýt tak vodovodní síť. Do tohoto projektu jsme se pustili hlavně kvůli části Jadrná, kde vodovod chyběl zcela a v části Kunštát také nebyl kompletní. V rámci této výstavby jsme nechali vybudovat také novou vodárnu, která je zdrojem pitné vody. Což nám napomáhá dostatečně pokrýt potřeby objektů jak stávajících, tak i budoucích.

Ohledně situace u školy lze říci, že otázka bezpečnosti, kvůli dopravy je řešena moderní realizací včetně bezbariérového přístupu u školy a celkovém oplocení areálu školy, hlavně kvůli malým předškolákům. Také se podařila výstavba nového moderního dětského hřiště hned za školou pro naše žáky.

Problémem, který bylo třeba řešit bylo veřejné osvětlení hlavně v části Bedřichovka, ale také v katastrech Kunštát a Jadrná. Podařilo se nám kompletně zrekonstruovat osvětlení a vybavit svítilny antismogovými LEDkami, které nám byly doporučeny jako nejenom ekonomické ale i ekologické. Otázku pasportizace jsme vyřešili jinak, dnes využíváme portál GEOfun, který velmi ulehčil práci, vše je digitalizováno a plně nahrazuje papírové pasporty.

Za co jsem velice rád, je udržení místních tradic, a to kulturních i sportovních. Naše akce jsou každým rokem více navštěvované, z čehož máme velkou radost. Naplno

využíváme prostory nově vybudovaného Orlickohorského centra a plně vybavené kuchyně umístěné hned u tohoto sálu. Pořádala se zde kino projekce a také akce česko-polské vaření, které je ukázkou místní české a také polské kuchyně. Mnoho místních i chalupářů se této akci účastnilo a mohli ochutnat polské pokrmy, jako jsou bigos nebo golombki, a naopak Poláci si mohli vyzkoušet naši tradiční svíčkovou. Tento sál využíváme i na další jiné akce. Ku příkladu letos jsme se v tomto sále sešli skoro celá obec, i další lidé, na benefičním plese pořádaném pro potřeby chlapečka Patrika Krejčího. Tento ples je naplánovaný i na příští roky a doufejme, že se z toho stane tradice, kdy se celá obec stmelí a pomůže k dobré věci.

Samozřejmě pořádáme i akce mimo tento sál, například velmi populárním je dnes závod na saních rohatých, který se pořádá v katastru Černá Voda. Jezdí sem závodníci z celé České republiky i jiných zemí. Tradičně z Polské republiky, a loni si užili závodníci až z pěti zemí světa, mezi které patřili obyvatelé Venezuely a Austrálie, kteří se sníž náramně užili, byla s nimi sranda. Také se ve vesnici pořádá už po mnoho let akce Kunštátský drvoštěp. Zde mohou účastníci závodit i se stoletou pilou, nebo sekat sekerou na přesnost. Také práce řezbářů, kteří zde tvoří své sochy, je velmi oblíbenou podívanou. Z této akce zde máme každý rok nové sochy, které nám zdobí naši vesnici.

Naší velkou snahou je podpora běžeckých tras i osvětleného okruhu z dotací a rozpočtu obce. Tyto trasy nelze upravovat klasickou rolbou, a byl pořízen stroj Pisten bully, který je dnes nejmodernějším strojem na úpravu lyžařských běžeckých tras. Ovšem mimo zimní aktivity se také snažíme podporovat ve velkém i cyklotrasy a turistické stezky pro pěší turistiku. V informačním centru lze pořídit mnoho publikací o různých stezkách, které se nachází přímo v obci i v blízkém okolí Orlického Záhoří. Například sklářská stezka je velmi populární u rodin s dětmi, nebo stezka po předválečném opevnění a po sakrálních památkách. Dovoluji si říct, že zde každý najde vyhovující trasu, ať už čistě přírodou či po poznání.

Rád bych také zmínil náš kostel, kostel sv. Jana Křtitele. Unikátní na něm je to, že když v okolí vznikaly nové rozhledny, které jsou turisticky populární, my jsme namísto toho z věže kostela udělali turisticky přístupnou vyhlídku a z půdy se nám podařilo vytvořit prostor pro galerii. Do věže byl osazen nový zvon sv. Jana Nepomuckého, do lodě instalována výstava práce místních sklářů a malířů barokního skla. V zadní části kostela byly instalovány interaktivní makety. Kostel je více jak dvacet let opravován a udržován a je místem, kde se vzájemně doplňují a provozují světské i církevní záležitosti, ale i koncerty.

2) Jaké cíle se Vám nepodařilo realizovat, zcela či pouze částečně?

Bohužel se nám nepodařilo udržet si lékaře. Ani obvodního, ani zubaře. Obyvatelé obce musí bohužel dojíždět do okolních větších měst, jelikož lékaře se nepodařilo udržet, ani v okolních obcích. Máme zde stále velmi dobře vybavenou ordinaci a pokoušeli jsme se nabízet příspěvek na dopravu a ordinaci zdarma, přesto se nikdo, kdo by praxi obvodního lékaře či zubaře převzal nenašel.

Co považuji za velký problém a negativum je bezpečná doprava a výstavba chodníků. Finanční prostředky máme sehnány, přesto se chodníky budovat nemůžou kvůli nesouhlasu orgánů státní správy, s kterým již dlouho vedeme spory v této záležitosti. Jejich nesouhlas je z důvodu ochrany přírody a ochrany Chráněného polního, vlivu na Naturu 2000 a celkově na Chráněnou krajinnou oblast Orlické hory.

3) Jaké jsou Vaše budoucí plány s obcí?

Nejvíce se chceme soustředit na turistický ruch, jelikož valná část obyvatel v této oblasti pracuje a živí je to. Mladé rodiny dnes pracují nejčastěji v ubytovacích nebo stravovacích zařízeních. Proto je mou prioritou výstavba velkého a moderního skiareálu, který v zimní sezóně přepraví nejen lyžaře na sjezdovku, ale i běžkaře na hřeben Orlických hor, kde mohou využít běžeckou magistrálu u které končí lanová dráha horní stanicí. U spodní stanice je právě již dříve zmíněný osvětlený běžecký okruh a dvě velkokapacitní parkoviště. Dobré je umístění tohoto areálu mimo zastavěnou část obce, kde provoz lanové dráhy nebo například hluk ze sněžných děl nenarušuje život místních obyvatel, a naopak většině z nich přináší pracovní příležitosti. S rozvojem Skiareálu Orlické Záhoří a Skiarény Orlické Záhoří je úzce spjatý i rozvoj a výstavba ubytovacích kapacit a služeb s nimi spojenými, jako je stravování, praní prádla, doprava, údržba a služby jako půjčovny nebo servisy.

Navazující prioritou příštích let je vybudování ubytovací kapacity, a to především v dnes již nevyužívaných budovách, tak aby nehyzdily obec a byl z nich nějaký užitek. A také rekonstrukce obecních bytů, aby místní obyvatelé bydleli v co možná nejlepších podmínkách. K tomuto uvedenému už je pouze navazující rozvoj infrastruktury a tím je myšleno rozšiřování a modernizování vodovodu, kanalizace a další infrastruktury potřebné k rozvoji obce. Obec se snaží zachovat vesnický ráz, a to rozmístěním a stylu nově budovaných objektů. To vzhledem k rozptýlené zástavbě z důvodu velkých vzdáleností předem uvedenou infrastrukturu prodražuje.

V rámci využití území, chce obec více nabídnout a spolupracovat v oblasti ochrany přírody. Soustředit turisty na turistické stezky ale zároveň jim umožnit prohlédnout si třeba ptačí oblast Natura 2000 a další zajímavé stezky, které nabízí a spravuje správa chráněné krajinné oblasti a využít tím přírodní potenciál daného území. Budoucí snahou obce je také modernizovat a vybavovat místní základní a mateřskou školu z důvodů toho, aby mladí lidé v obci zůstali a neodcházeli z hor jinam.